

ՃԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԾԶ.

Կ. ՊՈԼԻՍ, ԱՊՐԻԼ 25, 1903

ԹԻԻ 17

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ Զ. Գ. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ Զ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Յիսուս Քրիստոս Մեր Տէրը 289. — Ուսումնասիրութիւններ Գործք Առաքելոց Գիրքին Վրայ 290. — Առաւօտեան Աղօթքը 292. — Խեղանդամ Մը Որ Օրհնութիւն Եղաւ 292. — Եղիլ Ըրմագ 293. — Ֆիզիքական Անկում Եւ Անխուսափելի Հետեւանք Քաղաքիս Կեանքի 294. — Տր. Փարքըրի Բիրտ Մարդասիրութիւնը 295. — Աստուծոյ Օրհնքը 296. — Ի՞նչ Գիտենք Յիսուսի Նկատմամբ 296. — Հայ Թերթեր 297. — Ճոզէ՛ք Փարքըր 298. — Պրն. Գրիգոր Տէր Միքայէլեան 299. — Վերաքննեալ Երգ 300. — Քաղաքական Լուրեր 301:

ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍ ՄԵՐ ՏԷՐԸ

[Խմբագրական]

4.

Տր. Քլարքը յետոյ կը նկատէ մարդեղութենէն յառաջ եկած անձին ընտելութիւնը: Ան ճշմարտապէս մարդկային էր եւ միանգամայն ճշմարտապէս Աստուածային: Այս եղած է Եկեղեցւոյ ընդհանուր հաւատքը ամէն դարու մէջ, եւ սակայն երկու ընտելութիւններուն միացումը բացատրելու շատ հայեացքներ ընդունուած են: Քրիստոս էր հարազատ անձնաւորութիւն մը մէկ գիտակցութեամբ եւ մէկ կամքով, Հին հաւատքն էր թէ երկու գիտակցութիւն եւ երկու կամք ունէր ան, մին մարդկային, մին Աստուածային: Ունէր, կը կարծուէր, մարդկային հոգի, նաեւ Աստուածային հոգի. եւ երբեմն իբրեւ մարդ կը խօսէր ու կը գործէր, երբեմն ալ իբրեւ Աստուած: Բայց այս կը նշանակէ թէ երկու էակ էր ան, մէկ մարմնի մէջ ընկալող, եւ մենք կրնանք իր խօսքերէն շատին նկատմամբ տարակուսիլ թէ արդեօք իբրեւ Աստուած խօսեցաւ թէ իբրեւ մարդ, այսինքն թէ մէկտեղ ընկալող երկու հոգիներուն ո՞րը գործածեց այն ժամանակ անոր շրթունքը: Աւետարաններու պատմութեան մէջ այսպիսի կրկնակ գիտակցութեան ապացոյց չկայ: Եւ եթէ այս հայեացքը ուղիղ ըլլայ, Աստուծոյ Որ-

դին մարդացած չըլլար բարձրագոյն նշանակութեամբ: Մարդեղութեան խորհուրդը անչափելի խորութիւն ունի, եւ սակայն կը դառնք թէ Տր. Քլարք, Տր. Վան Տայք եւ անոնց դաժաւարակից ուրիշներ ուղիղ դիրք կը բռնեն՝ պնդելով թէ Աստուածամարդոյն հոգին մէկ հոգի էր եւ գիտակցութիւնը մէկ գիտակցութիւն: Ճշգրտիւ Աստուածային գիտակցութիւն կամ մարդկային գիտակցութիւն չէր այն, այլ անմասն ունէ ուրիշ էակի գիտակցութեան, վասն զի մարդեղութեան պտուղը Աստուածամարդն ալ եղական էակ էր:

Անոր գիտակցութիւնը մարդկային էր իր կեանքին սկիզբները, շատ նման ուրիշ ունէ մանկան գիտակցութեան, սա տարբերութեամբ որ զերծ էր անձնասիրական եւ մեղանշական ամէն գրգռներէ: «Ըսել թէ իր խանձարութիւն մէջ ունէր կամ կրնար ունեցած ըլլալ այն խորհուրդները, զորոնք յայտնեց լեռան վրայի քարոզով, գլխովին եղծել է անոր կենդանի անձնաւորութեան իրականութիւնը:» Միանգամայն հակառակ է Աւետարանի սա խօսքին թէ «Յիսուս կը զարգանար իմաստութիւնով» Խորին կրօնասիրութիւն ունէր իբրեւ մանուկ, ինչպէս յայտնի է այն միջադէպէն, զոր Ղուկաս

կը պատմէ անոր մանկութեան նկատմամբ (Բ. 46-49) : Եւ ուրիշներու հետ իր ընկերակցութենէն տեսած ըլլալու է կանուխ թէ ինք անոնցմէ կը տարբերէր նկարագրի սրբութեամբ եւ Աստուծոյ հետ առնչութեան մտերմութեամբ : Չինք գիտեր թէ երբ լիովին վերահասու եղաւ իր սոյն յարաբերութեան եւ գիտցաւ զործը զոր ինք ի զուլս պիտի հանէր : Շատեր կը կարծեն թէ այս՝ տեղի ունեցաւ անոր մկրտութեան ժամանակ :

Քրիստոս իր Աստուածային բնութեան իրագէտ էր, բայց իր մարդացեալ վիճակին մէջ չունէր Աստուծոյ յաւիտենական գիտակցութիւնը : Աստուածութիւն ունէր մարդկային սահմաններու մէջ : Մինչ երկրի վրայ էր, ամենուրեք չէր, ոչ ալ ամենակարող եւ ամենագէտ էր : Ունէր մարդկային սովորականն աւելի իմաստութիւն եւ զօրութիւն : Բայց եթէ ամենագէտ եւ ամենակարող ըլլար, «եղբայրներուն նման» եղած պիտի չըլլար : «Խորհիլ թէ ան գիտէ պիտութիւններուն էութիւնը, բոլոր դարերուն գէպքերը եւ իրեն ժամանակակից անցքերը հեռակայ երկիրներու՝ խորհիլ է ոչ-մարդկային էակի մը վրայ, որ մեզի ոչ եղբայր կրնայ ըլլալ, ոչ ալ փրկիչ : Բայց ամէն ինչ որ կարելի է ամէնէն մաքուր եւ ամէնէն ճշմարտախնդիր հոգիին սորվեցնել Աստուծոյ հետ կատարեալ հաղորդութեամբ, գիտէր ան, եւ այս շատ աւելի է քան զոր ուրիշ ոեւէ մէկը սորվեցաւ երեք երկնաւոր Հօրմէն :» Լիովին գիտէր ամէն ինչ որ անոր անհրաժեշտ էր գիտնալ իր մեծ պաշտօնին կատարման համար :

Քրիստոսի անձին նկատմամբ Տր. Քլարքի հայեացքը կրնայ սապէս ամփոփուիլ : Քրիստոսի ուրիշ Աստուածային էր եւ իր մարդկութիւնը կը կայանար մարդկային մարմին եւ մարդկային յարաբերութիւններ ունենալուն մէջ, նաեւ մարդկային այն սահմանաւորումներուն մէջ որոնց ենթակայ էր իր մէջ բնակող Աստուածային էութեան գործը : Անոր անձով Աստուած մարդ եղաւ : Թէպէտ հոգին Աստուածային էր, բայց մարդկային սահմանաւորումներուն մէջ ապրելով ճշմարտապէս մարդկային եղաւ, այսինքն այնպիսի մէկը՝ որ ճամփն կերպով ուրիշ մարդոց նման էր, «բայց առանց մեղքի :» Եթէ առարկուի թէ այս հայեացքը, Քրիստոսի Աստուածութիւնը լիովին ճանչնալով հանդերձ, արդար չէ հանգէպ անոր մարդկութեան, սա պատասխանը կը տրուի թէ գերբնական ծնունդը պիտի չարտադրէր սովորական մարդկային էակ մը : Չէինք կրնար ուզել որ Քրիստոս աւելի լիովին նոյնանար մեզի հետ, կամ մարդկութեան համար աւելի շահագրգռութիւն եւ աւելի սէր ցոյց տար

քան զոր տուաւ արդէն : Եթէ գիտնայինք թէ Քրիստոս ունէր ինչպէս Աստուածային՝ նոյնպէս մարդկային գիտակցութիւն, այդ պատճառ մը պիտի չըլլար որ աւելի սիրէինք զայն եւ աւելի վստահէինք անոր : Մարդեղութեան վերաբերեալ ոչ մէկ հայեացք աւելի յարմարութիւն ունի մեր բոլորանուէր սէրը շահելու քան այն հայեացքը թէ Աստուծոյ Աստուածային Որդին ինք բարեհաճեցաւ պահ մը մէկ կողմ թողուլ իր ամենակարողութիւնը եւ ամենագիտութիւնը եւ մեզի համար մարդկայնութեան հունաւոր ու նեղ սահմաններուն մէջ ապրիլ :

Եւ եթէ Աստուած մարդ եղաւ, եղաւ բնականոն եւ մտաւորապար մարդ : Եղաւ ոչ միայն աւելի Աստուածային, այլ միանգամայն աւելի ճշմարտապէս մարդկային քան ուրիշ ոեւէ մարդ : Անոր վրայ կը տեսնուի այն մարդկութիւնը, որու տեսնալու են բոլոր մարդիկ եւ որու մէջ կը գտնեն անոնք իրենց տիպարը : Երբ Աստուած մեր մէջ կու գայ եւ իբրեւ մարդ կ'ապրի, մեզի կը ցուցնէ թէ ինչ տեսակ մարդիկ կ'ուզէ որ ըլլանք մենք կամ սահմանած է որ ըլլայինք :

Տր. Քլարք կը յուզէ սա խնդիրը թէ արդեօք մարդեղութիւն տեղի պիտի ունենա՞ր, եթէ մարդը չմեղանչէր : Այս մասին ոչինչ յայտնուած է Աստուծմէ, եւ մենք զբական ոչինչ կրնանք ըսել : Սակայն Տր. Քլարք հակամէտ է մտածելու թէ Աստուածային մտքին մարդու գաղափարն իսկ իր մէջ կը բովանդակէր մարդեղութիւնը, որ է «փառաց պսակը զոր մարդկութիւնը իր բնութեամբ իսկ յարմար է կրելու :» Աստուծոյ այսօրինակ մուտը մարդկութեան մէջ, որպէս զի զայն աւելի բարձր յարաբերութեան մէջ դնէ իր հետ, նախատանքի առիթ մը պիտի չըլլար : Բայց երբ մեզքը մուտ գտաւ եւ Մարմնացեալը մտաւ խոտորած եւ կամակոր ազգի մը մէջ, այն ժամանակ արդիւնքը ահռելի եղաւ եւ ան կրեց նախատինք, ատելութիւն եւ չարաչար մահ : Եթէ բանական արարածներու ուրիշ ցեղեր ալ կան, Աստուած կրնայ անոնց մէջ ալ մտած ըլլալ, այդ կերպով կատարելազործելով անմեղ մնացածներուն փառքը եւ ջանալով փրկել մեղաւոր եղածները :

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳՈՐԾՔ ԱՌԱՔԵԼՈՅ

ԳԻՐՔԻՆ ՎՐԱՅ

(Յ. Գ. Գ.)

Դ, Ե

Քրիստոնէութեան յառաջընթացութիւնը առաւելոց դառն մէջ :

Աշխարհի մէջ Քրիստոսի յառաջ ընդելու փոփոխութիւնը նախ նիւթական նշանակութեամբ

հասկացան աշակերտները (Ա. 6) : Թէպէտ Սուրբ Հոգին ընդունելէ ետքը հասկացան թէ անոր պաշտօնը հոգեւոր է, կարծեցին թէ այն հոգեւոր փոխութիւնը տեղի պիտի ունենար Հրէութեան մէջ միայն : Անոնք կը կարծէին թէ Հրէութիւնը պիտի շարունակէր ինչպէս որ էր, եւ թէ որովհետեւ միայն Յիսուս է խոստացուած Մեսիան, ամէն ոք անոր հաւատալով աւելի աղէկ Հրեայ եւ աւելի արդար մարդ պիտի ըլլայ : Այս պատճառաւ Հրէութեան մէջ շարունակելով քարոզեցին թէ Յիսուս է Մեսիան (Բ. 46, Գ. 6, Դ. 1, 2) : Եւ որովհետեւ կ'ակնկալէին եւ կը պահանջէին օտարազգիներէն թէ Յիսուսի հաւատացողները նախ պէտք էր որ Հրեայ ըլլային, ի սկզբան ծանր շարժեցան Աւետարանը հեթանոսներուն քարոզելու մասին : Տես Ժ. գլխուն մէջ Պետրոսի փորձառութիւնը, նաեւ ԺԱ. 2-4, 18 : Բայց Տէրը ուզեց զանոնք կամաց կամաց գաղութարի այս նեղ շրջանակէն դուրս հանել : Ուշ դիր Ը. 1, 4, Ժ. 44-48 համարներուն, մասնաւորապէս ԺԱ. 19 համարին : Կը թուի թէ Ստեփանոս էր Քրիստոնէութեան Հրէական ծեսերէն եւ արարողութիւններէն զերծ եւ ընդհանրական կրօնք մը ըլլալը առաջին անգամ տեսնողն ու յայտնողը (Զ. 13, 14) : Այս առթիւ ուշադրաւ իրողութիւն մըն է որ Ստեփանոս Հելլենախօս Հրէից թիւէն էր : Բայց Եկեղեցին մինչեւ ժամանակ մը լաւ չհասկըցաւ Ստեփանոսի խօսքերը, ոչ ալ ըմբռնեց Տէրօջը Պետրոսի ըրած յայտնութեան նշանակութիւնը թէ Քրիստոնէութիւնը Հրէութենէն տարբեր եւ զերազանց կրօնք մըն էր : Ուստի տակաւին կը պահանջէր որ հեթանոսներէն դարձած հաւատացեալները թլփատուին եւ պահեն Հրէական սովորութիւնները : Այս մեծ խնդիրը հուսկ ուրեմն յաջողեցան լուծել Պողոս առաքեալ եւ Անտիոքի եկեղեցին (ԺԵ.) : Այն մեծ եկեղեցական ժողովն անգամ կարող չեղաւ լիովին լուծել սոյն խնդիրը, եւ Մովսիսական օրէնքէն ազատ թողուիլը հաւատքի եկող հեթանոսներուն միայն սեպհականեց (ԺԵ. 19-21) :

Ըսել է թէ առաքելական եկեղեցին մինչեւ ցամ Տեառն 50, այսինքն մինչեւ այն ժամանակ երբ Գոր. ԺԵ. Ի մէջ նկարագրուած Սինոդը գումարուեցաւ, Հրէական եկեղեցիին մէջ կը գտնուէր եւ իբրեւ Հրէութիւն կը շարունակէր : Եւ յիշեալ ժողովէն ետքը Եկեղեցին երկու մասի բաժնուեցաւ, որոնց մին նորէն շարունակեց Հրէութեան մէջ, իսկ միւսը Հրէութենէ բաժնուելով աւելի ընդհանրական, եւ աստիճանաւ մը ինքնազուլի,

կազմակերպութիւն մը ըլլալ սկսաւ (ԺԵ. 41, ԺԶ. 3, 4, 5, ԻԱ. 20-25) :

Այս ուսումնասիրութիւններէն կ'եզրակացընենք թէ,

1. Քրիստոնէական Եկեղեցին երբ Պէնտէկոստէի օրը առաջին անգամ հիմնարկուեցաւ, որոշ եւ կանոնաւոր ձեւ մը չառաւ, այլ աստիճանաբար առաւ կերպարան մը թէ՛ վարդապետութեան եւ թէ՛ վարչական գրութեան մասին :

2. Սոյն յառաջգրիմութիւնը վարողն ու անոր ոգեւորութիւն տուող կեդրոնական զօրութիւնն էր յարուցեալ Յիսուս Քրիստոս եւ անոր Հոգին :

3. Քրիստոնէութիւնը իր վարդապետութիւններով եւ վարչական գրութեամբ՝ զարգացող կրօնք մըն է :

4. Երբ ըսենք թէ այս աւուր եկեղեցին պարտի նմանիլ առաքելական եկեղեցիին, հասկցնել չենք ուզեր թէ հարկ է ճիշդ առաքեալներուն ըրածը ընդօրինակել, այլ թէ պարտիմք դործել այն սկզբունքով որով անոնք դործեցին : Եթէ ոչ մենք եւս կը պարտաւորէինք Հրէական ծէսերն ու արարողութիւնները պահել, «Գիրը կը սպաննէ, բայց հոգին կ'ապրեցնէ» :

5. Այսօր եւս Եկեղեցին կարող ըլլալու է յառաջգրիմը յարուցեալ եւ կենդանի Յիսուս Քրիստոսով եւ հաւատացեալներուն ուղղակի յայտնութիւն տուող անոր Հոգիով :

Առաւելական դարձն մէջ Եկեղեցական հաւատքը լիւնը : Ի սկզբան եկեղեցին ուրոյն կազմակերպութիւն մը չէր, այլ՝ եզրայրութիւն մը Հրէական եկեղեցիին մէջ : Եկեղեցին առաքեալներուն ձեռքով կը դաստիարակուէր, հաւատացեալները աղօթաժողովներ կ'ունենային եւ միասին հաց կ'ուտէին (Բ. 42, 44, 46) : Քիչ յետոյ ժողովրդին մէջ ողորմութիւն բաշխուլու, սեղաններու ծառայելու եւ նման զբաղումներու պատճառաւ առաքեալները հարկ տեսան իրենք ստանձնել ուսուցանելու դործը եւ միւս պաշտօններուն համար սարկաւազներ կարգել (Զ. 1-6) : Բայց կը տեսնենք թէ շատ չանցած՝ քարոզելու եւ ուսուցանելու սոյն դործը ուրիշներն ալ կը կատարէին (Ը. 4, 5, 38), նաեւ Սուրբ Հոգւոյն կողմանէ Անտիոքի եկեղեցւոյն անդամներուն յանձնարարուեցաւ Պողոսը եւ Բառնաբասը զատել Աւետարանը քարոզելու համար ուրիշ տեղեր իբր միսիոնարներ : Այս մասին կարեւորագոյն դէպքը այն ժողովն է որ կը յիշուի ԺԵ. զլխուն մէջ : Պողոս եւ Բառնաբաս Երուսաղէմի եկեղեցիէն ու առաքեալներէն եւ երէցներէն ընդունուեցան : Ժողովին մէջ ամբողջ եկեղեցին

ներկայ գտնուեցաւ (համար 12), եւ սոյն կարեւոր խնդրի մասին վերջին որոշումը ոչ թէ առաքելաւոր կամ երէցները միայն, այլ ամբողջ եկեղեցին տուաւ (համար 22), մանաւանդ եկեղեցիներուն գրուած նամակը, «Առաքելներ, երէցներ եւ եղբայրներ» ստորագրութիւնը կը կրէր : Երբ Պօղոս ու Բառնաբաս սոյն նամակը առած Անտիօք եկան, զանիկա ոչ թէ եկեղեցւոյ առաջնորդներուն եւ կամ երէցներուն ժողովքին, այլ բոլոր եկեղեցիին տուին (համար 30) : Եւ Պօղոսի Եփեսոսի եկեղեցւոյն երէցներուն ուղղած խրատականէն կը թուի թէ երէցները տեսակ մը տեսչութիւն ընելու պաշտօն կը վարէին եկեղեցւոյն մէջ (Ի. 17, 28) : Եւ անտարակոյս երէցներու մարմնի մը կազմութեան պատճառը եկեղեցիին նախ Հրէութեան մէջ գտնուիլը եւ մանաւանդ անոր մէկ մասն ըլլալն էր : Արդ, կ'երակայցնենք թէ, 1. Առաքելական եկեղեցին ի սկզբան չունէր կանոնաւոր կազմակերպութիւն, այլ՝ այս մասին եւս աստիճանաբար յառաջդիմեց : 2. Կազմակերպութիւնը հիմնապէս ժողովականութիւն էր : 3. Թէպէտ առաքելները իրենց դիրքին բերմամբ աստիճանաւ մը բարձր հեղինակութիւն եւ ազդեցութիւն ունէին, այսու ամենայնիւ չարաչար չէին գործածեր զանոնք : 4. Թէպէտ երէցները եկեղեցիին մէջ բաւական աստիճանաւ պաշտօն ունէին տեսչութիւն ընելու, եւ սակայն իրենց ձեռքը անցուցած չէին եկեղեցւոյ անդամներուն քուէ տալու եւ եկեղեցական գործեր տնօրինելու իրաւունքը :

ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ԱՌԱՒՈՏԵԱՆ ԱՂՕԹՔԸ

Առաւօտուն կանուխ թարմութիւն մը կայ որ օրուան մէջ ուրիշ ժամանակ չգտնուիր : Արեւը աւելի սիրուն պայծառութիւն մը ունի եւ օդը այնպիսի կազդուրիչ հանգամանք մը, որոնք մեծ մասամբ կ'անհետին մինչ օրը իրիկուն կ'ըլլայ : Երբ կ'արթննանք, կը բանանք մեր պատուհանները եւ ներս կ'առնենք նորածագ օրուան զուարթարար օդը : Ան կը լեցնէ մեր թոքերը, կը պայծառացնէ մեր աչքերը եւ մեզի կը զգացնէ թէ ո՛րքան լաւ բան է կեանքը :

Նորածագ օրը ինչ որ է մեր ֆիզիքական բնութեան, առաւօտեան աղօթքը նոյնն է հոգեկան կեանքին : Բացումն է սրտի պա-

տուհաններուն, որպէս զի երկնից մաքուր օդը ազատ մօտ գտնէ հոն : Ան կը վերանորոգէ մեր ներքին կեանքը եւ մեր խորհուրդները կը դարձնէ Անոր զոր ամէնէն աւելի կը սիրենք : Նորոգ զօրութեան աղբիւր է եւ թեթեւութիւն կու տայ հոգիին քայլերուն եւ յստակութիւն ներքին տեսողութեան : Կ'ողողէ սիրտը կեանքի շունչով եւ Աստուծոյ ժպիտին լոյսով :

Զէինք կրնար ուղիղ ապրիլ առանց առաւօտեան աղօթքին : Անով կը վերստանանք մեր ուղիղ դիրքը հանդէպ յաւիտեանական բաներուն : Ինչպէս առաւօտը մեզի կը յիշեցնէ թէ մենք տան մը անդամներն ենք եւ անոր բնակիչներուն հետ յարաբերութիւն եւ մեր սիրելիներուն հանդէպ պարտականութիւններ ունինք, նոյնպէս մեր առաւօտեան աղօթքը մեզի կը յիշեցնէ թէ Աստուծոյ ընտանիքն ենք : “Հայր մեր” կը գոչենք եւ այդ անունը տալով կը յայտարարենք թէ յարաբերութիւն ունինք անոր բոլոր զաւակներուն հետ, նաեւ միտք կը բերենք իր սէրը եւ հոգածութիւնը հանդէպ մեր, եւ թանկագին յարաբերութիւնը զոր մենք ունինք հանդէպ իրեն : Առաւօտեան աղօթքը մեզ կը դնէ ուղիղ տեղը եւ մեր աչքերը կը բանայ անոր երեսաց պայծառ լոյսին :

ԽԵՂԱՆԴԱՄ ՄԸ ՈՐ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ԵՂԱԻ

Ընկերութեան ստորին խաւերու մէջ աչխատող մը շատ ընդհանուր փորձառութիւն մը կը հաստատէ՝ պատմելով թէ ամբողջ ընտանիք մը կատարելապէս փոխակերպեցաւ ազդեցութեամբը խեղանդամ մանկիկի մը, որ ընտանիքին հրեշտակն եղաւ : Անոր հայրը նաւավար էր, եղբայրները անկիրթ եւ անչնորհ էին : Մայրն ալ, չափազանց յոգնութեանէ մաշած սպառած, սկսած էր անհոգ ըլլալ մաքրութեան եւ կարգի կանոնի խնդիրներու : Բայց այդ տան մէջ ծնաւ խեղանդամ մանկիկ մը, ուր բոլոր ընտանիքին համակրութիւնը, սէրը եւ գործը արծարծելու եւ մշակելու միջոց եղաւ : Հայրը իրիկուն-

ները կը խնամէր և կը շոյէր իր մանկիկը, մանչերը խաղալիկներ կը շինէին անոր, և իրենց գուրգուրանքը կը յայտնէին ամէն տեսակ հաճելի միջոցներով, մայրը պատուհաններու ապակիները մաքուր կը պահէր որպէս զի սեղանին վրայ պառկած մանկիկը կարենար գաւիթը նայիլ։ Այսպէս ինչ որ դժբախտութիւն կը թուէր՝ սիրոյ և գուրգուրանքի օրհնեալ ծառայութեան լայն դուռ մը բացաւ։ Մանկիկին տառապանքը փոխակերպեց ընտանեկան ամբողջ կեանքը, համբերութիւն, քաղցրութիւն, հոգածութիւն և անձնուրացութիւն ներշնչելով ամէնուն։ Շատ անգամ այսպէս կ'ըլլայ։ Քաղցր ընտանիքներէ շատեր իրենց անուշութիւնը կը պարտին հանդարտաբարոյ և համբերատար հիւանդի մը, որու ցաւը Աստուծոյ անհասանելի տնօրինութեամբ միջոց մը եղած է սիրտեր կակղացնելու և հասարակ կեանքերը երկնային գործով համակելու։

Գ Ի Տ Ա Կ Ա Ն

ԵՔԵՐԻՆ ԸՐԽՍԳ
(Հոգի Սուրբ, Սահման)
Գ.

Գեղերուն մէջ առ հասարակ տուններուն համար (բաց ի քանի մը տուններէն) կացինէ, ուրագէ զատ երկաթի, գամի պէտք չկայ, պէտք չկայ նաեւ բանալիի, կղպանքի, ապակիի և ապակիի շրջանակներու։ Պատեր կը շինուին ծառեր կտրելով, անոնց ծալքերը եւ ըստ հարկին մէջտեղերէն ալ կտրելով եւ իրարու վրայ ագուցանելով։ Տուններուն երդիքը տախտակով կը ծածկուի, դռները տախտակ դամերով իրարու կը կցուին եւ զրանդիքներուն ու սեմերուն կ'անցուին։ Դարձեալ փայտէ նիւթերով եւ զսպանակներով կը բացուին եւ կը կղպուին։ Իսկ տախտակամածին տախտակները առանց դամուելու կը շարուին, եւ որպէս զի հարկ չմնայ աւելած ժամանակ աւելածները դուռն են տեղու, տախտակներուն միջոցներէն արտաքին կը թափուին աւելածները։ Տունները ընդհանրապէս երկյարկ են։ Ներքեւի յարկին մէջ անասունները ու վերի յարկին մէջ մարդիկ կը բնակին։ Անասուններուն տեղը քանի մը մասերու բաժնուած է։ Հորթերուն, կովերուն եւ ձիերուն համար

ուրոյն մասեր յատկացուած են։ Եւ թէպէտ աւելածները դուռն են տեղու համար փոքրիկ պատուհաններ բացուած են, մարդոց բնակարանը ընդհանրապէս ընդարձակ է, եւ հոս կը պառկին հիւրերը, տանուտէրը, մանչ եւ աղջիկ զաւակները, հարսները եւ մանկիկները ամէն ալ միասին։ Միայն նոր ամուսնացած հարսին ու փեսային տեղը մէկ երկու ամիս խորհով (չուլ) եւ կամ սաւանով մը կը զատեն։ Եւ որովհետեւ դուռնայեղու եւ կամ վառող փայտերու ծուխին դուռն ելլելուն համար ոչ ծխնելոյղ կը գտնուի եւ ոչ պատուհան, ծուխն անվարժ հիւրը կամ բերանը, աչքը գոցելու է եւ կամ արցունքները վազցնելու եւ հազալու է։ Վառն զի առ հասարակ տուններուն մէջ, կեդրոնը, մէկ, մէկուկէս մեթր ընդարձակութեամբ եւ քարով պատած կրակարան մը կայ, որուն մէկ կողմը մէկուկէս երկու մեթր երկայնութեամբ կոճղեր դրուած են, անոնց մէկ կողմը տախտակամածին վրայ եւ մէկ կողմն ալ կրակարանին մէջ, եւ կը վառին գիշեր ցերեկ։ Կրակարանին կեդրոնը տան առաստաղէն զօրաւոր երկաթ շղթայէ կախուած երկու կաթսաներ կը գտնուին, որոնք կ'եռան գոլորշի կ'արձակեն, եւ մարդոց համար բանջարէ ապուր եւ կաթնտու անասուններուն համար տերեւ եւ դդումէ ապուր կ'եփեն։ Մերթ ընդ մերթ կրակին վրայ կը յորդէ կաթսային ապուրը եւ ամէն կողմ մոխիր եւ գոլորշի կը պատեն։ Չափազանցած չենք ըլլար, եթէ ըսենք թէ ասոնց ամառնային եւ ձմեռնային կերակուրն են բանջար, դդում, թթու, աղածք եւ թան։ Իսկ կաթ, մածուն, հաւկիթ հիւրերու յատուկ են, եւ շատ պատուաւոր հիւրերու եւ տասանորդի վարձակալներու համար հաւ եւ վառեակ կը մորթուին։ Այս ժողովուրդը շատ քիչ տնաւամ միս կ'ուտէ, այն ալ եղներուն կամ կովերուն կամ հիւանդանալուն կամ ձորէն վար գլորելով խեղանդամ ըլլալուն շնորհիւ։ Չեն գիտեր գարեղէն եւ ցորենեղէն հաց։ Կիներ ու մանուկներ ամառ ձմեռ, որովհետեւ ճամբորդութիւն չեն ընել, տրեխ (չարըգ) կամ գուլպայ չեն հագնիր։ Չուր, փայտ բերելու համար, նաեւ ձոր եւ ջաղացք տիղմի մէջ եւ անձրեւի ատեն բոկոտն կ'երթան։ Իրենց հացը ամէն օր, առաւօտ եւ երեկոյ սպալէս կ'եփեն։ Կրակի զիմացող եւ կոնքի ձեւով քար մը, որ «փլագի» կը կոչուի, վառ կոճղերուն վրայ կը դարձնեն, այնուհետեւ եզիպտացորենէ տաշտի մը մէջ խմոր կը պատրաստեն։ Փլագի քարը կրակին վրայ լաւ մը տաքնալէն ետքը երկաթ կեռով (գանձա) մը խմորը կ'առնեն տաշտէն եւ քա-

րին մէջ կը լեցնեն եւ տափակցնելով վրան ալիւր կը ցանեն։ Անոր վրայ ալ շագանակի տերեւներով ծածկելէ ետքը կրակին տաք մոխիրը թիով տերեւներուն վրայ կը տարածեն, կրակն ալ մոխիրին վրայ, Բաւական ժամանակ օպատելէ ետեւ կրակը եւ մոխիրը կրակարանին մէջ կ'աւելն եւ յետոյ փլազին գլխիվայր կը դարձնեն, եւ ահա իբր մէկ թիզ թանձրութեամբ եւ քառակուսի կանգուն տարածութեամբ հաց երեւան կու գայ նուոի նման կարմրած։ Հացը այս մեթոտով օրը գէթ երկու անգամ կ'եփուի, եւ եգիպտացորենը առ առաւելն 3-4 օրն անգամ մը իրենց կոնակով ջաղացքները կը տանին աղալ կու տան եւ կը բերեն։ Եթէ ջաղացքները մօտ ըլլան, այս ծառայութիւնը կրնան եւ տղաք կ'ընեն բոկոտն։ Տուններուն մէջ դանակը շատ հազուադիւս է։ զանակը այրերը կը կրեն իրենց մէջը։ ուստի երբ այրերը տնէն բացակայ գտնուին, բանջարեղէն, դդում եւ նման բաներ ուրազով եւ կացինով կը ջարդուին եւ կաթսաներու մէջ կ'եփուին։ Յերեկները տուններուն մէջ խորդի եւ բազմոցի նման բաներ երբեք չգտնուելուն պատճառաւ, մէջը փորուած կոճղերու գլուխներ, որ ճքիւրմիճ կը կոչուին, տախտակամածին վրայ կը գտնուին եւ իբր անթոռ կը գործածուին։ Անկողինները մէկ, մէկու կէս մօտ թանձր են, եւ լոկ խոշոր (գապա) կտաւէ են սոսանց վրայէն յատուկ երես անցուած ըլլալու։ Բարձրը լեցուած են ձաւարի թեփով, եղիպտացորենի ծոպերով, խոտով եւ երբեմն հաւու փետուրով։ Անոնք ընդհանուր կերպով հիւրասէր են։ Եւ ամէն տուն ամէն հիւրի համար բաց է։ Ո՛ր տուն եւ ո՛ր ժամանակ ալ երթաք, ձեռք լուալու ջուր եւ յետոյ կերակուր կը բերեն։ Եթէ հարկ ըլլայ, տանուէրը անօթի կը մնայ, տախտակամածին տախտակին վրայ կը պառկի եւ իր կերակուրը կու տայ իրեն բոլորովին անծանօթ հիւրին։ Ըսել է թէ գտնուած կերակուրներուն ամէնէն ընտիրը հիւրին կը հրամայուի, նաեւ վերմակներուն ամէնէն աղնիւր։ Այս ժողովրդին մէջ այր մարդիկ կրնան եւ կրնան այր մարդոց կատարեալ օգնական են։ Թէ՛ արտին մէջ թէ՛ տան մէջ ինչպէս որ կրնան մասնակից կ'ըլլան այր մարդոց աշխատութիւններուն, նոյնպէս ալ այրերը ջուր կը կրեն, գուլպայ կը հիւսեն, չուան կ'ուորեն, կանեփ կը մաքրեն։

ՃԻԶԻՔԱԿԱՆ ԱՆԿՈՒՄ ԵՒ ԱՆԻՈՒՍԱՓԵԼԻ

ՀԵՏԵՒԱՆՔ ԲԱԶՄԱՇԽԱՏ ԿԵԱՆՔԻ

(ԲՅՈՒՆ ԶԵՄ ԲԵՆԻՄԻՆ)

Պատասխանատուութենէ եւ կեանքի սաստիկ ձկտումէ չկրնար խոյս տալ այնպիսի մէկը, որ

կ'ապրի սաստիկ աշխատութեամբ եւ կ'օժանդակէ աշխարհի գործերը յառաջ տանիլ։ Այսու ամենայնիւ շատ բաներ կրնան կատարուիլ՝ շատ պարագաներու մէջ այս բեռները թեթեւցնելու համար, քանի՛ յառաջ կ'երթայ տարիքը։ Մտային թէ՛ մարմնական կարողութիւններուն անկման առաջին նշանը տեսնուած ատեն, բեռը պարտի թեթեւալ ըստ կարի։ Կրակին մէջ չափազանց երկաթի մի դներ։ Իւրաքանչիւր յաւելուածական երկաթի համար յաւելուածական աշխատութիւն պէտք է, եւ մտային յաւելուածական ձկտում։ Նիւ երթքի հանրածանօթ բժիշկ մը սովոր էր ըսել թէ մէկ տարուան գործ կրնար ընել տասնըմէկ ամսուան մէջ, բայց չէր կրնար ընել զայն տասներկու ամսուան մէջ։ Տարեկան արձակուրդը մտային եւ ֆիզիքական անկման դէմ ազդուագոյն միջոցներէն մին է անոնց համար որոնք արդի մաշեցնող դժնեայ կեանքը կ'ապրին։ Եթէ կեանքը նստողական է, արձակուրդի հարկը աւելի մեծ է։ Արձակուրդն է մին ամէնէն ազդեցիկ օժանդակութիւններէն, որ կ'օգնէ եղծել անիւին հեռքերը դորոնք կեանքին ամէնօրեայ աշխատութիւնները կը բանան։ Ամառ եղանակի մէջ չափաւր մէկ երկու օրը չբաւեր բազմաշխատ գործի մարդուն հանգստին համար։ Անոնք շատ բարեւար են, բայց անոր չեն թոյլ տար ելլել իր բեռներուն տակէն եւ զգալ թէ ինք զերծ է հոգեթէ։ Յիսուն տարեկանէն ետքը տարեկան արձակուրդի կարեւորութիւնը հեռզհետէ աւելի կը մեծնայ տարուէ տարի։ Մարդ պարտի իրմէ վտարել սազաղափարը թէ արձակուրդն է զուարճութեան պարզ բան մը եւ կամ հեշտութեան մեղմ մէկ ձեւը։ Պարտի նկատել զայն պարտականութիւն հանդէպ իր անձին եւ իր ընտանիքին, եւ անոր համար ծրագիրներ յօրինել իբրեւ առողջապահական անհրաժեշտ միջոցի մը համար։

Առողջական կամ ֆիզիքական անկման ամէնէն հասարակ պատճառներէն մին է սխալ ուտեստը։ Ծխախոտի խնդիրը ի հարկէ կը բովանդակի սոյն խորագրին ներքեւ։ Նման բոլոր տարրերուն, որոնք կ'ազդեն շիջերուն, ծխախոտին ալ ներգործութիւնը յայնաբար կը զանազանի աշխւայլ անհատներու վրայ, եւ ուստի չկրնար ըսուիլ թէ ամէնուն ալ վնասակար է։ Կաղմութիւններէ շատին համար վնասակար է անոր ազդեցութիւնը։ Քունի անկանոն ժամեր եւ քիչ քուն ուրիշ պատճառներ են կանուխ անկման։ Քունը բնութեան բացարձակ եւ անհրաժեշտ մէկ պահանջն է։ Տարբեր խառնուածքներ տարբեր քանակութեամբ

քուն կը պահանջեն, բայց շատ սակաւաթիւ են այնպիսիներ որ կրնան առողջ մնալ ութ ժամէ պակաս քնանալով: Քունի շարունական կրճատումը, մինչեւ իսկ թեթեւակի, աւելի վնասակար է քան մերթ ընդ մերթ ժամերով քունի կորուստը: Կրնան անյարմար ուտեստը եւ ուտելու անյարմար կերպը բացառութիւններ ունենալ վնասակար ըլլալու կողմէ, բայց ալքոլաւոր ըմպելիները ամէնէն մեծ պատճառն են մարդկային առողջութեան անկման: Մէկ կէտ միայն պէտք է ի նկատ առնել, այն է՝ «չափաւոր խմելուն» ֆիզիքական ներգործութիւնները: Նկատմամբ այն մարդոց, որոնք այսպէս կը խմեն եւ կը կարծեն թէ իրենք չեն վնասուիր, Տր. Օսլըր, որուն գաղափարը կը յարգուի երկու կիսագուններու բոլորներէն ալ, սապէս կը խօսի. «Հինգերորդ տասնեակի միջոցին Բագոս ծանր մուրհակի մը վճարումը կը պահանջէ ի ձեւ շնչերակներու կամ լեարդի ու երիկամանց ախտերու, եւ կամ ընդհանուր անկում մը տեղի կ'ունենայ»: Այս է բնական ճշմարտութեան վճիռ մը յոյժ պարզ եւ անվրիպելի լեզուով: Թէպէտ սակաւաթիւ կաղմուածքներ վնասուելէ զերծ թուին, սա իրողութիւնը կը մնայ թէ ալքոլը նենգաւոր, դաւաճան եւ վտանգաւոր տարր մըն է: Աչքի զարնող չափով անոր ամէնօրեայ կիրառութիւնը միշտ պատճառ է ծանր եւ մեծ վնասի:

Կրնայ ըսուիլ թէ անկումը երբեք մեր այժմու խիստ կեանքին անխուսափելի հետեւանքը չէ: Անկում յառաջ բերող պատճառներ առաջուրէն աւելի կան հիմա, բայց նոյն ժամանակ մենք մեր ձեռքը աւելի շատ միջոցներ ունինք զայն արգելելու, եթէ օգուտի գործածենք այդ միջոցները:

ԱՅԼԵՒԱՅԼ Ք

ՏՐ. ՓԱՐՔԸՐԻ ԻԻՐՏ ՄԱՐԴԱՍԻՐՈՒԹԻԻՆԸ

Այն բիրտ քնաւորութեան երակը, որ յաճախ կ'երեւնար Լոնտոնի Պատ. Տր. Շոդէֆի Փարքըրի բնական բանախօսութիւններուն մէջ, շարունակ կը նշարուէր անոր կեանքին ամէնօրեայ կղերական գործառնութիւններուն մէջ ալ: Անգամ մը Սիթի Թէմփլը եկեղեցիին մէջ անոր մօտեցաւ զեղացի եկեղեցական մը, որուն եկեղեցին դրամական անձկութեան մէջ կը գտնուէր, եւ խնդրեց որ Տր. Փարքըր հոն քարոզէ օր մը ոսկէ ատեն որ կը յարմարի անոր: «Անկարելի է», պատասխանեց Տր. Փարքըր, «եւ այնքան գործ ունիմ որ զանոնք անգամ կատարելու կարող չեմ»: Միսիս Փարքըր, որ հոն ներկայ կը գտնուէր, տեսաւ

զեղացի քարոզչին յուսահատական նայուածքը, եւ «Սիրելիս,» ըսաւ ամուսնին, «զոնն պէտք է երթաս, այս անձը քեզի եկաւ հետու տեղէ, եւ պէտք է որ կարելի ընես երթալդ»: «Լաւ,» ըսաւ Տր. Փարքըր զեղացի եղբոր հրեւը նայելով, «կը տեսնէք որ երթալու եմ: Որոշեցէք օրը եւ ես հոն պիտի գտնուիմ այն օրը ժամը տասներկուքին»: Գեղացի հովիւը շնորհակալութիւն մատուց եւ ճամբայ ելաւ զուարթ դէմքով: Օրը եկաւ, զեղին եկեղեցին բազմութիւնով խռնուեցաւ: Տր. Փարքըր քարոզեց իր նշանաւոր ոճովը, եւ յորդոր խօսեցաւ առատաձեռն ըլլալ: Այսպիսի յորդոր մը ան միայն կրնար ընել: Պաշտօնին աւարտմանը, հովիւը եկեղեցւոյն պահարանը եկաւ. եւ Տր. Փարքըրի արտայայտեց իր շնորհակալութիւնը եւ ժողովրդին երախտագիտական զգացումը իր պատուական ծառայութեան համար, եւ յետոյ հարցուց, «Զեղի ո՞րչափ պարտք ունինք, Տոքթոր»: Քառասունընը ոսկի, ինը չիլին եւ վեց փէննի,» շուտ մը պատասխանեց Տր. Փարքըր: Այս պատասխանը ապշեցուց քարոզչը, որ կաւաղեց, «Բի՛շ մը ժամանակ պէտք է ատիկա ամբողջ վճարելու համար»: «Բայց ես ատկէ պակաս պիտի չառնեմ», ըսաւ Տր. Փարքըր, «եւ որովհետեւ Լոնտոն ինծի գալու ատեն բաւական ստակ ծախք ըրիք, առէք ասիկա,» ըսաւ եւ երկու ոսկի դրաւ քարոզչին ձեռքը: «Նայեցէք որ կէս փէննինոց մը անգամ պակաս չըլլայ ըսած գումարէս: Բայց աշխարհիս մէջ բան մը չեմ ուզեր, կրնաք սպասել եւ վճարել յաւիտենականութեան մէջ»:

Տր. Փարքըր միայն երրորդ կարգի վակոնի գինը կ'ընդունէր երբ աղքատ թեմերու այցելէր: Բայց վա՛յ այն եկեղեցիին որ դրամական իրերու մէջ ժաշտ ըլլալու համբաւն ունէր: Ան այսպիսի տեղ մը այցելեց անգամ մը, ուր պաշտամունքէն ետքը սարկաւազն ըսաւ, «Ի՛նչ պիտի վճարենք ձեզի, Տր. Փարքըր»: «Յիսուս ոսկի», պատասխանեց ան: Սարկաւազը պաղեցաւ մնաց եւ ընդդիմացաւ: Տր. Փարքըր պնդեց ըսածին վրայ: Հուսկ յետոյ եկեղեցւոյ պաշտօնական անձինք ժողով մը ըրին եւ վճարեցին յիսուս ոսկին: Այն ատեն Տր. Փարքըր ըսաւ, «Արդ, ասիկա ինծի համար չէ: Ասկէ առաջ դուք կիրակի օր մը ձեզի քարոզելու հրաւիրեցիք այսինչ անձը,» (տալով անշան քարոզչի մը անունը) «գուք դիտէք թէ անոր եկեղեցին դրամապէս նեղ վիճակ ունի, եւ անիկա աղքատ է եւ մեծ ընտանիքի մը տէր: Դուք անոր ճամբու ծախքէն աւելի բան մը չտուիք: Այս անիրաւութիւնը ձեր կողմէն փոխարինելու հա-

մար ձեզմէ պահանջեցի այս յիսուն ոսկին եւ անոր պիտի դրկեմ իբրեւ վարձքը հոս ձեզի խօսած իր քարոզներուն ։»

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՕՐԷՆՔԸ

(Քաղաքի վեր. Ա. Կ. Պետիկեանի մէջ տարւելն)

«Բոլ օրէնքդ իմ ուրախութիւնս է» (Սաղ. ձժԺ. 77) ։

Դաւիթի էն նշանաւոր երգերէն մէկն է այս ։ Ամէն երգ չենք կրնար երգել ։ Այս երգը կրնանք երգել ։ Կրնանք ըսել ։ «Այս Սաղմոսը իմա է ։»

Օրէնքը մարդուն համար ուրախութիւն եւ տրտմութիւն է ։ Մինչեւ իսկ Պօղոս օրէնքէն կը դողար ։ Դիտե՛ք, հասկցած ենք անոր խորութիւնը, նշանակութիւնը ։ Թերեւս կը ջանանք պահել մարդկային ընկերութեան օրէնքները ։ Աստուծոյ օրէնքը սուրբ է ։ Աստուծոյին օրէնքը չլիթայի չգարներ զմարդ ։ Աստուած կ'ուզէ որ իր օրէնքը մեր սրտին, հոգւոյն մէջ գործադրուի ։ Մարդուն էութեան եւ կեանքին մէջ կը պահանջուի Աստուծոյ օրէնքին գործադրութիւնը ։ Աստուծոյ օրէնքը քաղցր կ'ըլլայ, երբ մեր կամքը կը հպատակի Անոր կամաց ։

Տղու մը համար որ չխորթիր զպրօցական կեանքէն՝ մահուան չափ դժուարին կու գայ, երբ օրէնքը կը պահանջէ որ զպրօց երթայ եւ դասերը պատրաստէ ։ Աշակերտ մը մինչեւ որ ուսման համը չառնէ, չգտար անոր քաղցրութիւնը ։ Օրէնքը մեզ համար սոսկում, անտանելի բեռ եւ դատապարտութիւն պիտի ըլլայ, եթէ առ ահի հնազանդինք անոր ։

Եթէ իրական, ճշմարիտ, կենդանի Բրիստոնեայ ենք, պէտք է օրտաքուղիս երգենք մեր երգը ։ «Բոլ օրէնքդ իմ ուրախութիւնս է ։» Պէտք է այնչափ զարգացած ըլլանք ճշմարտութեան մէջ որ Աստուծոյ օրէնքը մեր երջանկութիւնը ըլլայ ։ Եթէ Աստուծոյ օրէնքը իր յաւիտենական, փրկարար գործը սկսած է, պէտք է քննել մեր անձը, կեանքը եւ տեսնել թէ կարո՞ղ ենք երգել Դաւիթի հետ այս երգը ։ «Բոլ օրէնքդ իմ ուրախութիւնս է ։»

Գ. Ս. Գ.

ԻՆՉ ԳԻՏԵՆՔ ՅԻՍՈՒՍԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ

4.

Ոմանք ուզած են զԲրիստոս բաղդատել Պուտայի հետ, ըսելով թէ ան ալ փրկութիւն կը քարոզէր ։ Բայց բոլորովին կը տարբերին երկուքին գաղափարները ։ Պուտայ կը խորշի աշխարհէ եւ

վիշտէ, Բրիստոս կը սորվեցնէ անոնց տիրել ։ Պուտայի տիպար-լախճանն է Նիբլաւ, ոչնչանալ, Բրիստոսինը՝ յաւիտենական բերկրանք Աստուծոյ հետ, Աստուծով ։ Ուրեմն մինչ Պուտայ կ'ուրանայ անձնականութիւնը, Բրիստոս կը հաստատէ զայն ։ Պուտայի քարոզութիւնն է Չգիտականութիւն, մինչ Բրիստոսինը՝ հաստատ Աստուածագիտութիւն ։ Ասով կը տարբերին նաեւ անոնց քարոյական սկզբունքները ։ Պուտայ յոռետես է, Բրիստոս լաւատես ։ Պուտայ կ'ըսէ, «Թշնամիիդ թշնամութիւն մի ըներ», Բրիստոս կ'ըսէ, «Աիրեցէք ձեր թշնամիները ։»

Ուրիշներ ջանացած են ապացուցանել թէ Յիսուս ազդուած է Հին Կտակարանի դրութիւններէն, երկրին վիճակէն եւ սովորութիւններէն եւ ժամանակին կրթութենէն եւ գաղափարներէն եւ թէ անոր խօսքերուն մէջ ինքնատիպ բան մը չկայ ։ Եթէ Յիսուսի խօսքերը ժամանակին եւ մարդոց յարմար կը գտնենք, այդ փաստ մըն է թէ անոր կրօնքը երեւակայական, դերձնական չէ, այլ մարդկութեան պէտքերը լեցնող ։ Միւս կողմանէ անոր կրօնքը կը պարունակէ այնպիսի սկզբունքներ, որ բոլորովին հակառակ կը թուին մարդոց սովորութիւններուն ։ Անոնք չեն կրնար մարդկային խորհրդածութեանց վերագրուիլ, եւ անկողմնակալ քննադատներ ստիպուած են խոստովանիլ թէ անթափանցելի դաղտնիք մը կը պատէ անոր անձնաւորութիւնը ։ Հաւատացեալին համար այս դաղտնիքն ալ պարզուած է ։ «Տէրջը Հոգին անոր վրայ է ։»

Յիշուելու են Բրիստոսի կեանքին երկու կարեւոր դէպքերն ալ, որոնց բացատրութիւնը չենք կրնար տալ, այլ միայն հաւատքով կրնանք ըմբռնել ։ Ասոնք են իր սկիզբը եւ վախճանը, ծնունդը եւ յարութիւնը ։ Ես իմ անձնական համոզումովս կը հաւատամ Աստուծոյ եւ յաւիտենական կեանքի մը գոյութեան ։ Դուք թերեւս կը տարակուսիս, թերեւս կ'ուզես ամէն բան «Բնութեան անխախտելի եւ անփոփոխ օրէնքներով» մեկնել, թէեւ այդ օրէնքներուն նկատմամբ դեռ խիստ քիչ բան գիտես ։ Իսկ ես կը հաւատամ թէ Աստուած, որ այդ օրէնքները դրաւ եւ հարկաւ չեղծաներ զանոնք, կրնայ այնպէս կառավարել զանոնք որ իր նպատակին ծառայեն ։

Նախ՝ Յարութիւնը ։ Կասկած չկայ թէ աշակերտները կատարեալպէս հաւատացած էին Բրիստոսի այս մասին ըրած մարգարէութեան ։ անյող-դողդ հաւատքով վստահ էին թէ զինք տեսան, եւ եթէ ոմանք կ'ըսեն թէ սոսկ կանանց երեւա-

կայութիւնն էր, պէտք է քննենք Պօղոս Առաքեալին խօսքերը (Ա. Կոր. ԺԵ. 4-8), ուր միայն էրիկ մարդոց վկայութիւնները կը յիշուին: Այս հաւատքն էր որ ներգործեց աշակերտներուն ցոյց տուած կատարեալ վստահութիւնը եւ յաջողցուց զանոնք Բանին քարոզութեան մէջ: Ըստ իս, դժուար է գիտական սկզբունքներով յարութիւնը բացատրելու ձեռնարկել: Բայց պատմական ապացոյցները զոր ունինք Յիսուսի անձին նկատմամբ՝ բնական կը ցուցնեն թէ այսպիսի գերմարդկային էակ մը չէր կրնար գերեզմանին մէջ մնալ, եւ աւելի հաւանական են Սուրբ Գրոց պարզ վկայութիւնները քան արդի Աստուածաբաններէն ունեց մեկնութիւնները:

Երկրորդ՝ Ծնունդը: Անհասկնալի է անիկա գիտուններուն. անըմբռնելի նոյն իսկ շատ մը նորեւելիկ Աստուածաբաններու համար: Բայց անկասկածելի է անկողմնակալի մը եւ մանաւանդ հաւատացեալի մը համար: Ինչ որ տրամաբանեցինք Յիսուսի պատմութեան անուրանալի ճշմարտութեան մասին՝ կրնայ հոս ալ կրկնուիլ: Սակայն եթէ մէկը կը նկատէ թէ Բնութեան օրէնքներուն հակառակ է, կ'ուզեմ հարցնել թէ ո՞վ թափանցած է կեանքի զաղտնիքին խորերը, եւ ինչո՞ւ համար Աստուծոյ ստեղծագործական անհուն զօրութիւնը կապուած ըլլայ լոկ մէկ մէթոտի եւ անկարելի ըլլայ ուրիշ կերպով ալ հասնիլ նոյն նպատակին: Արդէն բաւական յիշեցինք Քրիստոսի գերազանցութիւնը մարդոց վրայ, աւելցնենք նաեւ խօսք մը զոր Մեծ Նափոյէտն, որ խելքով ու տաղանդով ալ իրապէս մեծ էր, իր վերջին խորհրդածութեանց մէջ արտասանած է Յիսուսի նկատմամբ. «Ես մարդիկը կը ճանչնամ, Ան սոսկ մարդ մը չէր»:

Արդ, իբրեւ վերջաբանութիւն, ինչ գիտենք Յիսուսի վրայով: Ո՞վ ունի անոր նկատմամբ լաւագոյն տեսութիւնը: Իր կեանքէն պատմութիւն մը կրնայ ասոր պատասխանը տալ: Յիսուս առանձնացած էր Փիլիպպեան կեօարիոյ մօտերը: Օր մը կը հարցնէ իր աշակերտներուն, ի՞նչ կ'ըսեն մարդիկ թէ Որդին մարդոյ է: Կը պատասխանեն. «Ոմանք կ'ըսեն թէ Յովհաննէս Մկրտիչն էս, ոմանք թէ Եղիան էս, ոմանք ալ թէ մարգարէնէրէն մէկն էս»:

Յիսուս ունկնդրեց, բայց դեռ գոհ չէր այս պատասխանով. ուստի հարցուց, «Դժուար ինչ կ'ըսէք թէ եմ»:

Եւ կրակոտ Պետրոսը յառաջ նետուելով կ'ըսէ, «Դուն էս Քրիստոս, կենդանի Աստուծոյ Որդին»:

Քրիստոս չմերժեց այս զաղափարը, քանզի իր հոգւոյն յայտնութեան համաձայն էր: Այլեւս իր գործը մնայուն էր:

Նոյնպէս Յիսուս այսօր կանգնած է մեր առջեւ եւ կ'ըսէ, «20երորդ դարու զաւակները ի՞նչ կ'ըսեն թէ Որդին մարդոյ է»:

Ձայներու խառնիճադանձութիւն մըն է որ կը լսուի. «Ան մեծ կրօնքի մը հիմնադիրն է: Ան իմաստութեան ուսուցիչ մըն է: Ան անմահն ժողովրդականութիւն շահող մարդ մըն է: Ան մարդկային ընկերութեան նոր կազմակերպող մըն է: Ան կատարեալագոյն բարոյագիտութեան ստեղծիչն է: Ան մարդկութեան մտատիպարն է: Ան նախապատկերն է ճշմարիտ Աստուածպաշտութեան: Ան մարտիրոս մըն է իր համոզման»:

Յիսուս կը լսէ ասոնց ամէնը. բոլորն ալ ուղիղ են եւ ճշմարիտ, բայց բաւական չեն: Արդեօք անոնք որ զինք հրճուանքով կը գովաբանեն՝ պիտի տոկա՞ն փորձութեան ժամուն. արդեօք իր գործին ներքին հոգին ըմբռնած են թէ լոկ իրենց զաղափարներուն արձագանքը կը փնտռեն Յիսուսի մէջ: Փոքրիկ խումբ մըն ալ կանգնած է մեկուսի, որոնց վրայ աշխարհ վերէն վար կը նայի հեղնական ժպիտով մը, իբր թէ կը խղճայ անոնց անձուկ զաղափարներուն. տարօրինակ մոլեռանդներ, որ չեն ուզեր ժամանակին հոսանքին հետ լողալ, այլ աչքերնին երկինք կը վերցընեն մեծ ակնկալութեամբ մը: «Դժուար ինչ կ'ըսէք թէ ես եմ» կը հարցնէ Յիսուս. ահա անոնք կը պատասխանեն Պետրոսի խօսքերով, «Դժուար է»:

Վ. Ե. Բ.

ՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐ

(Յ. Գ. Գ.)

Արև. Մահալ (թիւ 11). Տ. Մուշեղ Վրդ., իր «Վերլուծումներ» խորագրով յօդուածին վերջին մասին մէջ Հայ Բողոքականութեան վրայ խօսելով, կը ջանայ ցոյց տալ թէ Հայ Բողոքականներն ալ անձնական շահու համար կրօնափոխ եղած են, թէ իրենց, մանաւանդ միսիոնարներուն, մէջ մեծ տգիտութիւն կայ Հայ Եկեղեցւոյ նկատմամբ եւ թէ Հայ Բողոքականութիւնը Գերման եւ Սաքսոն Բողոքականութեան եւ միանգամայն Հայ Եկեղեցւոյ բարեմասնութիւններէն զուրկ «թափու կրօն մը» եղած է: Իրենց քարոզիչներն ալ ամէն կերպով միսիոնարներուն նմանելու հետամուտ կազմած են ստորին եւ անարդ զասակարգ մը: Մեծ ցաւով կ'ըսենք թէ Տ. Մուշեղ Վրդ. այս ուսուցմասիրութիւնը գրած է ոչ Քրիստոնեայ եկեղեցականի մը վայելուչ սիրով, ոչ ալ Արմաշեաններէ ակնկալուած լայնամտութեամբ եւ ոչ ուսեալ գրագէտէ մը պահանջելի անկողմնակալութեամբ եւ քաղաքավարութեամբ:

Քոյր եկեղեցիի մը կրօնքը թափօն կրօն» «Եկեղեցիական Քրիստոնէութիւն» եւ անոր հոգեւոր պաշտօնեաները «սոսկալիկ քարոզիչ» «յիմարներ» «կոչել եւ զանազան ջորիներու պէս ոչ էչ են ոչ ձի» եւ այսօրինակ ուրիշ անվայել ասացումներ գործածելով, կամ «Բնծի ծանօթ Բողոքական եղբայրներուն մէջ — բաց ի Պատուելիէ մը եւ ուրիշ քանի մը անհատներէ — բնաւ անկեղծ մը, բնաւ ճշմարտասէր մը չկրցի գտնել» ըսելով ամբողջ Բողոք. Ժողովուրդը դատապարտել ոչ զիտական վերլուծում ընող գրագէտէ մը կը սպասուին, ոչ ալ Քրիստոնեայ եկեղեցիի մը մէջ պաշտօն ստանձնող վարդապետէ մը:

Բէ-բաշ (Թիւ 11, 12). Փրոֆ. Յ. Ծէճիզեան, աշխարհի մէջ տեսնուած բոլորակութեան օրէնքին վրայ խօսելով, կը ցուցնէ թէ Բնութեան ոյժերը բոլորակի ձեւով կը շարժին, նոյն իսկ մարդկային կեանքը եւ Ժողովուրդներու պատմութիւնները շրջաններէ կամ բոլորակներէ կը բաղկանան: — Հրատարակուած է ուղերձ մը, զոր Փրոֆ. Թէ-նէքէճեան խօսած է Մր. Հ. Հ. Րիկզի Խարբերդի Գոյէճիկի նախագահական պաշտօնն ստանձնելուն առթիւ կազմուած հանդիսին մէջ: Ծառախօսք, Տր. Հուրլըրի, Տր. Կէյթսի եւ Տր. Պարնըյի առաքինութիւնները եւ բարեմասնութիւնները յիշատակելէ ետեւ Մր. Րիկզի վրայ դրուած յոյսերը կը յայտնէ եւ անոր բարի գալուստ կը մաղթէ: — Տ. Բարգէն Վրդ. կը ցուցնէ թէ Շնորհալին բարեջան եւ հեզ մարդ էր եւ թէ իրեւ կաթողիկոս ամենայն զօրութեամբ աշխատեցաւ իր հօտին համար: — Սուրբ Գրոց Հայերէն առաջին թարգմանութեան վրայ Պարտիզակի Ամերիկեան վարժարանին մէջ ուսուցիչ Մինաս էֆ. Ծալեանի կողմէ խօսուած ճառի մը ամփոփումը կայ: Ըստ սոյն ճառախօսին, Սուրբ Գրքը նախ Սիւրբական Փէշիթօ թարգմանութենէն վերածուած է ի Հայ:

Մանգ. Էֆէ-Էր. Տ. Վարդան Քէնյ. Արսլանեան, Պատրիարք Հօր ուղղուած նամակ մը հրատարակելով, ուշադրութիւն կը հրաւիրէ սա կէտին վրայ թէ Սբ. Փրկչի հիւանդանոցի 1903ի օրացոյցին մէջ իրեւ «Հայ գիտուն» յիշուած է «Մեթոտ»ի հեղինակ հանգուցեալ Գալուստ Կոստանդեան, եւ իրաւամբ կը բողոքէ որ այնպիսի պաշտօնական երկասիրութեան մը մէջ պատուով յիշատակուած է անձ մը, որ հրապարակաւ Քրիստոնէութեան դէմ պրած եւ Ժողովրդին մէջ անկրօնութիւն տարածել ջանացած է:

ՃՈՋԷՑ ՓԱՐԲՈՐ

Տր. Ծ. Փարքըր որ վերջերս վախճանեցաւ Լոնտոնի մէջ, Ժողովականաց ամենամեծ եւ ամենահռչակաւոր քարոզիչն էր, եւ 42 տարի անընդհատ

քարոզեց Լոնտոնի Սիդի Թէմփլը եկեղեցիին մէջ: Տր. Փարքըրի դէմքը անհրապոյր եւ տգեղ էր, սակայն անոր հոգին հիւանալիօրէն գեղեցիկ եւ հրապուրիչ էր: Իր հոգեկան եւ մտային կարողութիւններուն վրայն ու գեղը կը զմայլեցնէր եւ կը դիւթէր իր ունկնդիրները: Երբ Ծ. Փարքըր, առաջին անգամ հրապարակ իջաւ, անոր մեթոտները այնքան նոր, բեմաստացութիւնը այնքան թափառական եւ անձնականութիւնը այնքան անհատական էր որ ամէն ոք կը հարցնէր, «Արդեօք սա երկնային գիսաւո՞ր մըն է թէ հաստատուն լուսաւոր մըն» Ժամանակը յայտնեց թէ առաջին աստիճանի հաստատուն լուսաւոր մըն էր ան:

Երիտասարդութեան ատեն խիստ, ժրաջան եւ խնայասէր էր: Եւ երբ իր յարատեւ ջանքերը եւ իր տաղանդը զինք յաջողութեամբ պսակեցին, անքիչ փոփոխութիւններ մտցուց իր սովորութիւններուն մէջ: Անոր պատանեկութեան ընկերներէն շատեր շալթօրէն դրամ կը վատնէին ծխախոտի եւ այլ ումպէտ բաներու: Սակայն ինք իր ըննիները շատ զգուշութեամբ կը պահէր եւ անոնցմով ընտիր եւ օգտակար գրքեր կը գնէր: Վերջն ալ կենցաղավարութիւնը շատ պարզ էր: Եկեղեցին կ'երթար երկու մղոն հետի քալելով, եւ կերակուրները պարզ բաներ էին: Անոր առաջին հովուութեան տարեթիւակն էր 650 տոլար, երբ դեռ 23 տարեկան երիտասարդ մըն էր: «Ամէն բան Աստուծոյ սիրոյն եւ ծանր աշխատութեան կը պարտիմ» կ'ըսէր: Առաջին կինը երախտագիտական զգացումով սիրալիր արցունքներով կը յիշէր: «Իմ սիրական Աննիս զիս ազատեց եւ զիս մարդ ըրաւ» կ'ըսէր:

Քարոզութեան սլահուն իր շարժումները արտասովոր եւ յետին ծայր արհեստական էին: Սակայն իր արտաքին ձեւերէն անդին իր հանճարը կը շողար: Իր քարոզներուն մէջ իր ներքին մարդը, իր հիւանալի զօրութիւնն ու ազդեցութիւնն էր որ կ'արտափայլէր եւ մեծ տպաւորութիւն կը գործէր իր ունկնդիրներուն վրայ: Երբ ձայնը կը բարձրացնէր եւ կ'ազդակէր, իր ամբողջ էութեամբը դուրս կը թափուէր, եւ իր ունկնդիրները կը թռվէր: Միեւնոյն ատեն անիկա երեւելի փոփոխումներ էր: Տր. Փարքըր բառին բուն եւ ընդարձակ առումով բարդ էր եւ էն մեծ քարոզիչներէն: Իրեն եւ իր ամպիոնին համբաւը տիեզերական եղած էր: Իր բոլոր կարողութիւնները եւ իր հանճարը Աւետարանի քարոզութեան նուիրած էր: Ամպիոնին վրայ կը փայլէր ան իր բազմակողմանի հմտութեամբ, իր սրամտութեամբ, իր հանճարով:

իր վսեմութեամբ եւ իր արքայեանոց հոգիով : Տր. Փարբըր հովուական կեանքի — հովուական այցելութիւններու եւ այլ եկեղեցական գործերու եւ կարգադրութեանց — մաշեցուցիչ հոգերէն ազատ էր : Իրեւ մարդ եւ քարոզիչ Հ. Ո. Պիչըրի հետեւող եւ հիացող էր :

Քարոզները այնքան պարզ էին, որ ամէնէն անմշակ մտքերն ալ առանց ջանքի կրնային ըմբռնել : Իրեւնոյն ատեն էն զարգացեալ եւ բարձր միտքերը զրաւելու եւ հիացնելու աստիճան գեղեցիկ եւ ուշագրաւ էին : Ամէն կիրակի իբր 8,000 մարդ անոր ունկնդրել կ'երթային : Անոր ունկնդիրները կը բաղկանային քարոզիչներէ, ուսուցիչներէ, զիտնականներէ, վաճառականներէ եւ ուրիշ ամէն զասակարգի անձներէ :

Կիրակի իրիկուն մը Լոնտոնի փողոցները ձիւնով ծածկուած էին : օդը փոթորկայից էր, կտուրներ գործելէ դադարած էին եւ բազմամարդ փողոցները ամայացած : Այն իրիկուն Սիթի Թէմփլի մէջ տողով կար եւ բնականաբար շատ քիչ մարդ պիտի դռնուէր հոն : Սակայն իրողութիւնը ասոր հակառակն էր : Տր. Փարբըր քարոզէն ետքը սապէս խօսեցաւ : «Այս աշխարհը տողովն է որուն խօսած եմ այս շէնքին մէջ : Ամէն ոք որ հոս է այս իրիկուն մեծ զոհողութիւն մը ըրած է : Մենք հոս ենք, վասն զի կ'ըսէ՝ ենք հոս գտնուելու : Այս զէպքը պերճախօս ապացոյց մ'է անոր քաջող, հրապուրող, դիւթիչ ոգիին :

Տր. Փարբըրի ամենամեծ երկն է The People's Bible, որ 25 հսկայ հատորներէ կը բաղկանայ : Կէս թերթ թուղթի վրայ նշանակուած սկզբունքներէ կը քարոզէր, եւ իր խօսքերը կը սղագրուէին : Այդ հատորները այս քարոզներէն հաւաքուած են : Այս՝ դժուարին գործ էր, եւ ոեւէ հասարակ կարողութեան տէր մէկը անյաջողութեան պիտի մատնուէր : Հոչակաւոր երկերէն մի ուրիշն է Ecce Deus (Ահա Աստուած) որ, Ecce Homo (Ահա մարդ) գրքին պատասխան ըլլալով, Քրիստոսի Աստուածութիւնը կ'ապացուցանէ : Հեղինակութիւններէն մի ուրիշն է Paraclete, որու մէջ Հոգւոյն Սրբոյ անձին եւ գործին վրայ կը ճառէ :

Մարդիկ հասկնալու մասին շատ ճարտար էր, եւ սրտեան կենցաղադէտ էր : Օր մը յուսահատ եւ անյաջող քարոզիչ մը քովը խրատ առնելու եկաւ եւ անոր հարցուց, «Կրնա՞ք խօսիլ ինծի թէ ինչու եկեղեցի մը չեմ կրնար ունենալ :» «Անտարակոյս» ըսաւ Տր. Փարբըր, «Հոն գնա եւ ինծի քարոզ մը արտասանէ :» Երբ քարոզը վերջացաւ, Տր. Փարբըր «Հիմա քեզի կրնամ ըսել թէ ինչու եկեղեցի մը չես կրնար ունենալ : Պատճառը այն է որ սա կէս ժամուան մէջ իմ միտքս բան մը դնելու չախտեցար, այլ քու միտքէդ բան մը արտադրելու ջանացիր :» ըսաւ :

Փոքր մանկանց համար անսահման սէր կը

տածէր : Իր բազում փոքրիկ բարեկամներուն շատ մը նամակներ կը գրէր : Առատաձեռն էր : Իր ընդունած գրամներէն միշտ բաժին կը հանէր գիւղի աղքատ քարոզիչներուն : Երբ անգամ մը փայլուն քարոզներ արտասանող մէկուն վրայ խօսք բացուեցաւ, «Փայլուն քարոզութեան վրայ հաւատք չունիմ, ոեւէ քարոզիչի որ զիս չառաջնորդեր խաչին» չեմ վստահիր : Քարոզիչներ կը մօռնան թէ իւրաքանչիւր նստարանի վրայ կ'ոտրած սիրտ մը կայ» ըսաւ :

Քանի՜ ծերութեան մօտեցաւ, սրտով եւ նկարագրով աւելի ազնուացաւ, աւելի բարձրացաւ, եւ բնութեամբ աւելի փափկանկատ, աւելի համակրող, աւելի սիրող եղաւ : Իր կնկան մահը իր վախճանը փութացուց, Վերջապէս 1902 Նոյ. 28ին խաղաղութեան հրեշտակը անոր աչքերը իւրոյ փակեց :
Ա. Մ. ՔՈՐՈՍԵԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ

ՊՐՆ. ԳՐԻԳՈՐ ՏԵՐ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Մարտի վերջին երկուշաբթին մեր ազնիւ բարեկամներէն ու մեր համայնքին օգտակար մարդերէն մին ալ տարուեցաւ երկինք : Ռեւոլանցի Պրն. Գրիգոր Տէր Միքայէլեան :

Պրն. Գրիգոր Խարբերդի Ամերիկեան որբանոցներու մէկուն խնամածուն էր : Տարիներէ ի վեր հոն մտած էր թէ՛ պատասպարեւութի՛ պատասպարուելու համար : Պատասպարուելու պէտքը յանկարծ եկած էր անոր : Նախապէս հարուստ ու վաճառական՝ յանկարծ կարօտութեան մէջ ինկած էր եւ եկած էր որբանոցի մէջ ապրիլ իր մէկհատիկ որդւոյն եւ տիկնոջ հետ որ հեռաւոր ազգականութիւն մ'ալ ունի ծանօթ Պոլսեցեակ մեծանուն Աւետ. ընտանիքի մը հետ : Հակառակ սակայն իր կոչման յանկարծակիանութեան՝ զարմանալի կերպով յարմարեցաւ իր պաշտօնին եւ արդիւնաւորեց զայն : Այս մասին գեղեցիկ ու վաւերական վկայութիւնը լսեցինք որբանոցներու փոխ տեսուչին տիկինէն : Որեւէ ատեն որ մշտնէինք ներս որբանոցի սեմերէն՝ կազմ ու կարգաւոր կը գտնէինք հոն ամէն բան : Ու որբեր կը ճանչնանք՝ որոնց նկարագիրն ու ներքին կեանքը ուղղակի իր ազդեցութեամբ բարեփոխուած են : Բայց զինք հեռուէ հեռու ճանչցողներէն ոչ ոք կրնար զնա կարծել տէր այսպիսի ազդեցութեան : Առանկներու համար խեղճ ու տկար արարած մ'էր ան, քանզի անցոյց, անաղմուկ եւ անչուկ կեանք մը կ'ապրէր :

Հանգարտիկ, բարեհամբոյր եւ հեզ էր, ուստի տկար անոնց համար՝ որ հեզութիւնը տկարութիւն կը համարին ու կ'անդիտանան անոր բարոյական թաղուն զօրութիւնը, որ թէեւ սարսափ չազդեր, կ'ազդէ պատկառանք, յարգանք ու սէր : Իր ամէնէն աւելի սորված ու ապրած հա-

մարը Աւետարանին սա հատուածն էր . «Ինծի մէ սորվեցէք որ հեզ եմ եւ սրտով խոնարհ ։» Հեզ էր , շատ հեզ , գառնուկի չափ : Ծածուկ ծաղկի պէս չէր երեւեր , բայց կը բուրբէր ու բոյրն անուշ էր , «Բրիտանոսի անոյշ հոտն էր :» Պատ . Գաւմէ իրաւունք ունէր իր դամբանականին ամփոփումն այսպէս ընելու . «Դիմելով անոր վրայ վայելող առաքինութեանց աղբիւրին՝ գրիստոս կը գտնենք : Բրիտանոս կ'ապրէր անոր մէջ :» Փրոֆ . Նահիկեան ալ իր դամբանականին մէջ անոր համեստութիւնն սապէս կ'որակէր . «Ոչ ոք այնքան կը ծածկէր իր գովելի կողմերն ու ազնիւ յատկութիւնները որքան Պրն . Գրիգորը :» Իսկ Տր . Պարնըմ , Խարբերդի ընկի եւ միսիոնար Բրիտանոսներու մէջ էն բարի մարդը ճանչցուած ծերունին , կ'ըսէր . «Եթէ փրկուած է ըսել չկրնանք Պրն . Գրիգորի համար , ա'լ ոչ ոքի համար կրնանք ըսել : Իմ փրկութեանս վրայ չունիմ այնչափ վստահութիւն , որչափ իրենին վրայ :»

Սակաւախօս էր ու գրեթէ հարսի պէս անխօս : Մանաւանդ չպէտ բաներու վրայ բերան յոգնեցնել չէր գիտեր : Այլ սակայն երբ խօսքը իր նախասիրած նիւթերուն վրայ եւ խօսքի կարգը իրեն գար , գիտէր ընել լուրջ ու հմտալից դիտողութիւններ եւ եռանդուն ու լեցուն զրոյցներ : Ամէնէն աւելի կ'ախորժէր կրօնքի խօսքերէ եւ գրքերու ու գրականութեան շուրջ դարձող ասուխտներէ : Դէմքը կը պայծառանար , աչքերը կը շողային , ականջները կը խորունկն ու լեզուն լռութիւնը կը խզէր այսպիսի ատեններ : Կը յիշեմ թէ օր մը , իր հիւանդութեան մէջտեղումները , ինչ եռանդով խօսեցաւ Տր . Փարքըրի շարք մը գրքերուն վրայ , զորս գրած է Աստուածաշունչի բոլոր գրքերուն վրայ : Ինտոր եւ ինչ գեղեցիկ գովեստներ կը շինէր այդ գրքերու պարունակութեան վրայ , մանաւանդ ինչ զրուատիքներ անոնց մէջ գրուած ու կարծես զանոնք զրուագած Փարքըրի հոգեշունչ , հոգեւից , հիանալի աղօթքներուն վրայ : Հակառակ դպրոցներու ճոխ մատենադարանին մօտաւորութեան եւ սնկէ օգտուելու իր ունեցած գիւրութեան , Պրն . Գրիգոր ունէր իրեն սեփական պատիկ ու կոկիկ գրատուն մը , մեծաւ մասամբ սրբազան գրականութեան հատընտիր կտորներէ , գոհարներէ կազմուած , որուն յարած էր եւ զոր կը սիրէր ոգով չափ : Այլ աւելի մեծ ապացոյցը իր կրօնասիրութեան եւ գրասիրութեան երեւան կու գար իր աշակերտութեամբ թէ՛ գովէճին թէ՛ աստուածաբանութիւն սորվող Աստուածաշունչի կարգին : Արդարեւ զարմանալի էր որ իր այնքան բազմազգաղ վիճակին մէջ նեղ ու ճար ընելով կը հետեւէր երկու ճիւղերուն ալ վերաբերեալ դասերու , տարիքն ալ 40ին մէջ ըլլալով : Ու որքան ալ կը սիրէր իր դասակիցներն ու դասաւանդները : Իր բաժանումը աշխարհէ ու մեղմէ՛ մեղի ու բոլոր զինք ճանչցողներուն դժուար կ'երեւէր , բնականաբար որչափ աւելի իր անձնուէր տիկնայ , որ բշկական բռնի միջոցներով կը ջանար արգելել անոր հոգեւարքը :

Այլ նա բողոք կը բառնար ըսելով , «Կ'երթամ ես ու կ'ուզեմ երթալ , ինչո՞ւ կ'արգելէք :»

Իր մահէն երեք օր առաջ սկիզբ՝ իսկ մահուան օրը վերջ կ'առնէին Գերմ . Որբանոցին մէջ կազմակերպուած սրբացման հրեքօրեայ ժողովները , մասնակցութեամբ քաղաքին ու դաշտին բոլոր պաշտօնէից եւ ժողովրդեան քոյր ու եղբայր բազմաթիւ ներկայացուցիչներուն , ժողովներ՝ ցնծուն , խանդավառ եւ հոգեգրաւ , որոց ամէնուն նիւթը մէկ էր , «Յիշ-Քրիստոսի սէրը : Ահա այս ժողովներու արձակման օրը , Մարտ 17/30ին , զարնան գեղածիծաղ օր մը եղաւ Պրն . Գրիգորի մահուան օրը : Հետեւաբար հանգիստաւոր եղաւ անոր թաղումը ներկայութեամբ գրեթէ համօրէն պաշտօնէութեան եւ անագին բազմութեան :

Կը թողու իր ետեւ երիտասարդ ամուսին մը , որ Աստուծոյ հայրութեանը հաւատքով գիտէ համակերպիլ Աստուծոյ կամքին , եւ երկու մանչ զաւակներ , որոց մեծը 15 ամեայ պատանի եւ պզտիկը կիսամեայ մանկիկ : Տէրը պահպանէ զիրենք : Խոստացած է արգէն . «Որբերդ թող տուր , ես զանոնք ողջ կը պահեմ . ու քու որբեւարիներդ թող ինծի ապաւինին :» Եւ Սբ . Հոգին մխիթարէ որբանոցին բոլոր սրտաբեկ անդամները :

Խարբերդ

ՄԻՀՐԱՆ Ե. ԳԱՐԻԲԵԼԵԱՆ

ՎԵՐԱՔՆՆԵԱԼ ԵՐԳ

Էջ 31 ,

Թիւ 74

Դիւանա՝ աշխարհէ լոյս

1. Մահուան շուրի բոլոր բնակչաց , Ով Տէր , լոյս ես պայծառ . Յայտնէ ըզբեզ , աչքերու բաց , Վանէ ամպերս խաւար :
2. Դուն ես աղբիւր լուսոյ եւ յոյս , Ձիկայ խաւար քու մէջ . Լոյս անոր մըթին հոգեւոյս , Յիսուս , Տէր իմ , Արեւդ անշէջ :
3. Ես ակն ունիմ լոյսիդ ծագման , Ձի ան է ինձ բերկրանք . Դուն այց կ'ելլես ազգի մարդկան Որ տաս անոնց լոյս , կեանք :
4. Փրկէ հոգիս սիրովդ խոր , Յիսուս , Տէր իմ գըթած , Տուր որ տեսնեմ բազուկդ հըզօր , Ով դու Բաւիչ մեղաց :
5. Ոհ , քու ամբաւ շընորհքդ միայն Կրնայ մեղքեր բառնալ . Դուն ես կորսուած հոգեւոյն ճամբան , Անոր հանգիստն օրհնեալ :

Քրիստ . Ե. Ընկերակցութեան աղօթքի ժողովը տեղի պիտի ունենայ վաղը , ժամը 8½ին (Ը . Թ .) ի Բէսթ , Դումագափու .

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

Մայրաքաղաքի մեծ. Սուլթանը Ձատկական տոնին առիթով բարենաճեցաւ շնորհել 750 ոսկի Յուսուպ, 500 ոսկի Հայոց եւ 250 ոսկի Հայ Կաթողիկոսներու Պատրիարքարաններուն, 500 ոսկի Պուլկարներու Էկզարքարանին եւ Հրեաներու տոնին առիթով 250 ոսկի Բաբունապետարանին : Այս գումարներէն զատ, որոնք Երեսմական գանձէն կը վճարուին, Ն. Կ. Վեհափառութիւնը կարօտեալներու համար իր անձնական գանձէն շնորհեց 400 ոսկի Յուսուպ, 250 ոսկի Հայոց եւ 100 ոսկի Հայ Կաթողիկոսներու Պատրիարքարաններուն : Մայրաքաղաքիս բոլոր Յոյն եւ Հայ եկեղեցիներուն մէջ Ձատկի առաւօտուն յետ ժամերգութեան յատուկ աղօթքներ մատուցուեցան Ն. Կ. Վեհափառութեան արեւշատութեան համար : — Դատական նախարարին նախագահութեամբ կազմուած յանձնաժողով մը եւս կը զբաղի խարդախ սնանկութիւններու առջեւն առնելու խնդրով, եւ որոշած է խարդախ հռչակել այնպիսիները, որոնց գոյքը գէթ իրենց պարտքին 25 առ հարիւրը չպահովիր :

Բաժնէի նահանգներ. Պուլկարիոյ վարչապետ Մ. Տանէվ Իշխանապետութեան հաղորդուած Ռուսական խիստ զեկոյցներուն վրայ խօսելէ ետեւ ըսաւ թէ հաստատապէս յուսալի է որ ձեռք առնուած լուրջ միջոցներուն շնորհիւ աւագակախումքերու հետքն իսկ չմնար Պուլկարիոյ մէջ : — Ռուս կառավարութիւնը դարձեալ բարեսիրաբար, բայց վճապէս, զեկոյց Պալքանեան թերակղզոյն փոքր տէրութիւններուն որ ջանան պահպանել հանրային անդորրութիւնը : հակառակ պարագային մէջ՝ ոչ մէկ կողմէ օգնութիւն եւ պաշտպանութիւն պիտի ընդունին :

Ուրէշ նահանգներ. Որոշուած է Կայս. նահանգներու երկրագործութիւնը, վաճառականութիւնը, եւն. ծաղկեցնելու նպատակով ցուցահանդէսներ կազմակերպել նահանգներու մէջ : Ըստ այսմ Գոնեայի կուսակալութեան յատուկ ցուցահանդէսին տեղը եւ այլ պարագաները որոշելու համար յանձնաժողով մը կազմուած է : Ցուցահանդէսին բացումը տեղի պիտի ունենայ Վեհ. Սուլթանին գահակալութեան տարեդարձին օրը Գոնեայի երկրագործական նորակառոյց վարժարանին եւ պանդուխտներու յատուկ հիւանդանոցին հետ մէկտեղ : — Ըստ Գերման թերթերու, Պաղատի երկաթուղիին շինութեան հարկաւոր դրամագլխին հարիւրին 30ը Գերմաններ, 30ը Ֆրանսացիներ, 30ը Անգղիացիներ, իսկ մնացեալ 10ը ուրիշ ժողովուրդներ պիտի տան : Նախնական դրամագլուխն, ըստ Պրուսիական թերթերու, առպէս պիտի հայթայ-

թուի : 3½ միլիոն ֆրանք Գերմանիայէ, 3½ միլիոն Ֆրանսայէ, 3½ միլիոն Անգղիայէ, 1½ միլիոն Պելճիայէ, 1½ միլիոն Չեխոսլովակիայէ եւ 750.000 ֆր. Հոլանտայէ : Ի մօտոյ հրատարակելի փոխառութեան մէկ չորրորդն ալ Անգղիացիներու վերապահուած է : Գծին շինութեան ամբողջ ծախքը կը հաշուուի 500 միլիոն ֆրանք : Վարչական խորհուրդը 19 անդամէ կը բաղկանայ : Ասոնց 9ը Գերման են, 7ը Ֆրանսացի, 2ը Չեխոսլովակիայի եւ 1ը Աւստրիացի :

Այլապէս. Ինչպէս ծանուցուեցաւ արդէն, 15 տարւոյ պայմանագրով կնքուեցաւ ծովային եւ ցամաքային առեւտուրի յատուկ այն պայմանագրութիւնը, որու համար երկար ժամանակէ ի վեր բանակցութիւն տեղի կ'ունենար Բ. Դրան եւ Յուսուպի միջեւ : Յունաստանի վարչապետ Մ. Տէլեանի կ'ըսէ թէ այս պայմանագրութիւնը երկու տէրութիւններուն ալ տնտեսական յառաջդիմութիւնը կ'ապահովէ եւ անոնց մերձեցման առիթ կ'ըլլայ : — Ձեռնհաս իշխանութեան ծանուցուեցաւ թէ, երբ օտար երկիրներէ բերուած եւ ժամանակ մը քարափի ընկերութեան միջոցներով մէջ մնացած գոյքեր մաքսատան պաշտօնէութեան կողմէ յանձնուին, ուշադրութեամբ քննուելու են անոնք եւ յանձնման գործողութիւնէն առաջ միջոցներ ատմարին մէջ մանրամասնօրէն նկարագրուելու է վիճակն այնպիսիներու, որոնց ամանները աւրուած կամ կոտորած կամ փաթոյթները թերի ըլլալով կասկած կը ներշնչեն : — Միթրոփիցայի հանգուցեալ Ռուս հիւպատոս Մ. Զէրպիւնայի մարմինը փոխադրող նաւը չարաթ մայրաքաղաքս ժամանելով Թոփհանէի առջեւ կանգ առաւ : Կիսաձողի վրայ դրօշ պարզելով, Բոլոր օտար պահականաւորներ եւ Ռուս շոգենաւեր ի նշան սգոյ դրօշ պարզեցին կիսաձողի վրայ : Նաւուն մէջ կրօնական արարողութիւն մը կատարուեցաւ ներկայութեամբ Ռուս դեսպանին եւ դեսպանատան պաշտօնէութեան : Նոյն օր նաւը ուղեւորեցաւ դէպի Սեւ ծով :

Հայ Ա. Ե. Ժ. Մեր եկեղեցիներէն շատեր կիրակի Գրիստոսի Յարութիւնը տօնեցին : Արժան եւ իրաւ : Սակայն կը վախճանք որ շատ տեղեր մարդիկ շնորհաւորական այցելութիւններ փոխանակելու առիթով յետմիջօրէի պաշտամունքներուն կարեւորութիւն չընծայեցին : Այս սխալ է եւ պէտք է որ մեր եկեղեցիները զգոյշ ըլլան այս մասին : — Արեւելեան Թուրքիոյ Ամերիկեան միսիոնարներու տարեկան ժողովը Իզմիրի մէջ գումարեցաւ ամսոյս 13ին եւ ութ օր տեւեց : — Լիբանանու Ամերիկեան գոլէճի նորակառոյց մարմնամարզարանին պաշտօնապէս բացումը տեղի ունեցաւ կառավարիչ փաշային ներկայութեամբ : — Թարսուսի Սէյիթ Փուլ Ինսթիթիւթի վկայականի բաշխման հանդէսը տեղի ունեցաւ ամսոյս 2ին եւ 6 նորաւարտներ ճառեր խօսեցան : Հաստատութեան այս տարւոյ աշակերտներուն թիւն է 200 : Վերջերս նոր ննջարան մը շինուեցաւ աշա-

կերտներուն համար եւ քաղաքին Գիտնոս դեմէն գոլէճը ջուր բերուեցաւ երկաթ խողովակներով : — Այնթապի մէջ կեդրոնական թուրքիոյ գոլէճի աշակերտներէն վարդան էֆ. Նահապետեան մեռաւ ամսոյս 1ին : Եթէ չհաշուենք մահ մը որ արկածով տեղի ունեցած է նոյն հաստատութեան մէջ, այս առաջին մահն է որ աշակերտներուն մէջ պատահեցաւ գոլէճին հիմնարկութենէն ի վեր, այսինքն 27 տարուան մէջ :

Հայ Լոս. Ժող. Երկուշաբթի Պատրիարք Հայրն ըստ սովորութեան պաշտօնական մարմիններու շնորհաւորութիւններն ընդունեցաւ Պատրիարքարանի մեծ դահլճին մէջ : Այդ առթիւ Պատրիարքարան այցելեցին Պուլկարներու Էկզարքը, Հայ Հոռմէականներու Պատրիարքը իրենց հետեւորդներով եւ Բողոքականներու ազգապետ Պոյաճեան Յակոբ էֆ. : Նախորդ օրը այցելեցին Պարսից դեսպանը, Պելճիոյ դեսպանատան խորհրդականը եւ Անգղիական, Ռուսական, Սերպիական եւ Հռլանտական դեսպանատուներու առաջին թարգմանները : Երեքշաբթի Պատրիարք Հայրը իր հետեւորդներով Յունաց Պատրիարքարանը դնաց Զատկական շնորհաւորութեան համար եւ կէս ժամու սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Յունաց Պատրիարքին հետ : Յետոյ, ըստ սովորութեան, Յունաց մայր եկեղեցին իջաւ եւ գեղեցիկ ուղերձով մը, որուն Յունարէնն ալ կարգացուեցաւ, շնորհաւորեց Յոյն հաւատացեալները : Յետոյ կարգաւ այցելեց Հոռմէական Հայոց Պատրիարքարանը եւ Պուլկարներու Էկզարքարանը եւ իր փոխանորդին միջոցով Ասորիներու Պատրիարքական փոխանորդը : — Գորգի ծանօթ վաճառական Թալշանճեան էֆ. Հայ. Եկեղեցւոյ քարոզութեան վարկ մը տալու նպատակով քարոզիչ պաշտօնեաներու համար մրցում մը բացաւ : Եւ կը ծանուցուի թէ նոյն եկեղեցւոյ պաշտօնեաներէն փախաքողները, սարկաւաղներէն սկսեալ մինչեւ եպիսկոպոսները, կրնան տարւոյս մինչեւ Հոկ. ամսոյն վերջը մէկ կամ աւելի քարոզներ գրել եւ Յ. Ի. Գրական Մրցանակաբաշխութեան Յանձնաժողովին ուղղել, որու որոշման համեմատ հետեւեալ մրցանակները պիտի արուին. 1 առաջին մրցանակ 500 ֆրանք, 2 երկրորդ մրցանակ 200ական, 4 երրորդ մրցանակ 100ական, 4 չորրորդ մրցանակ 50ական եւ 6 հինգերորդ մրցանակ պատուոյ յիշատակութիւն : Գարոզները 20-40 վայրկեանէն կարդացուելու չափ երկար պիտի ըլլան եւ արեւելեան աշխարհաբարով գրուած : Թարգմանածոյ եւ քաղուածոյ գործ պիտի չըլլան : — Մոնղ. Էֆէտեք երեք-

շաբթի վերսկսաւ հրատարակուիլ : — Արարկիրի ժողովուրդը կրկին խնդրած է կեդրոնական վարչութենէն որ եպիսկոպոսութեան աստիճան աըրուի առաջնորդ Տ. Մուշեղ Վրդ. ի : — Էջմիածնի հիմնարկութեան 1600 ամեակի տօնը գալ տարւոյ թողուեցաւ Սբ. Փեթրոսպուրկէ եկած հրամանի մը համաձայն : — Թիֆլիզի նշանաւոր վաճառականներէն Պրն. Մանթաշեանց խոստացած է Էջմիածնի Կաթողիկոսին 17,000 Օսմ. ոսկի տալ Էջմիածնի վանքը ի հիմանց նորոգելու համար :

Յոյն Ժող. Յոյն թերթերը Պատրիարքարանի պաշտօնաթերթէն արտասպեցին այն նամակը, որով Պատրիարքը անցեալ տարի Օրթոտոքս բոլոր ինքնագլուխ եկեղեցիներու պետերուն կարծիքն ուղեց հետեւեալ խնդիրներուն վրայ. 1. Ի՞նչ պէտք է ընել Օրթոտոքս եկեղեցիներուն միջեւ համաձայնութիւնն ապահովելու եւ ընդհանրապէս հաւատքը պաշտպանելու համար դարուս հակակրօն ոգիին դէմ : 2. Ժամանակն հասած է Հոռմէական Կաթողիկ եկեղեցիին եւ Բողոք. Եկեղեցիին հետ բարեկամական եւ փոխադարձ մերձեցման մը կըոուանը պատրաստելու : 3. Ի՞նչպէս պէտք է դիւրացնել Հին Կաթողիկներու միացումը Արեւելքի Օրթոտոքս Եկեղեցիին հետ : 4. Արեւելքի Օրթոտոքս եկեղեցիին հետ հաւաքական որոշման մը համար համաձայնիլ տոմարի խնդրին վրայ այնպիսի եղանակով մը, որ ըստ կարի հնարաւոր ըլլայ տոմարական ճշտութիւնն համաձայնեցնել հաստատուած եկեղեցական կանոններու բաղձացեալ պահանջման հետ : — Այս շաբթու Յունական հիւպատոսարանին մէջ բացուեցաւ Ալեքսանար Եորկիատէսի կտակը, որով հանգուցեալը թողած է 110,500 Օսմ. ոսկիի հարստութիւն մը : Մասնաւոր հրիտակներուն հանումէն ետեւ մնացածը տոկոսի պիտի դրուի զրաւատուններու մէջ, եւ հասոյթին հարիւրին 20ը պիտի յատկացուի Աթէնքի եւ 40ը Կ. պոլսոյ բարեգործական հաստատութիւններուն, 17ը Ֆէնէրի մայր վարժարանին եւ աղջկանց վարժարանին եւ Հէյպէլիի Աստուածաբանական վարժարանին, եւ 16ը մայրաքաղաքիս եւ շրջակայից աղքատներուն, եւն. :

ԳՐԱՄԱԿԱՆ

(Ա. Գրեւ 10/23)

Գոնստիտէ		31	22
Բումէլի Երկաթուղի		122	25
ԳՐԱՄ. Օսմ. ոսկին 100է			
Մէճիտէյէ	108 05	Նարոլէան	87 21
Նոր մէթալիք	104 20	Գրիմից	51 04
Մանր արծաթ	104 05	Անգլ. ոսկի	109 38
Ռուսիոյ բոլ	90	Մանէթ թղթ	8 64

մէջ, ի մեծ տհաճութիւն իրենց՝ խստիւ կ'արգելուին ծառաստանը մտնելէ։ Սակայն երբեմն զինուորներուն ձեռամբ հանրութեան ականջը լուրեր կը հասնին Նախագահին արարքներուն նկատմամբ։ — Միացեալ Նահանգներէն կը հաղորդուի թէ ցորենի բերքը սքանչելի վիճակի մէջ է եւ հունձքին առատութիւնը անօրինակ պիտի ըլլայ։ Խնձորի բերքն ալ սաստիկ առատանալու վրայ է Միացեալ Նահանգներուն մէջ։ Խնձորենիներու թիւն է այժմ 200,000,000։ Միջին բերքն է իւր 176,000,000 Ամերիկեան գրիւ։

ԶԻՆ. Ամսոյս 11ին փեքինի մէջ մեռաւ վարչապետ Եունկ Լու, որ Զինուամէնէն ազդեցիկ պաշտօնատարներէն էր։ Յայտնի չէ՝ թէ ո՞վ պիտի անուանուի անոր յաջորդ։ Շանկայէ կը հեռագրուի Ապրիլ 12 թուականով թէ ամայր Կայսրուհին Եունկ Լուի մահուան հեռագրաւորն առնելուն պէս Չանկ-չի-թունկի հեռագրած է փեքին փութալ։ Եունկ Լուի մահն հաւանօրէն խաղաղական ազդեցութիւն պիտի ունենայ։ Չանկ ձեր, տկար եւ անկարող է հանգուցեալ պետական մարդուն տեղը զբաւելու։

Այլ-այլ. Հոսմ քաղաքը երեքշաբթի տօնեց իր հիմնարկութեան 2,650րդ տարեդարձը։ — Իտալիոյ Թագաւորը ընդունեցաւ Սինեոր Փրինէթիի հրաժարականը եւ Սէն Մոռիսի պատուանշանին մեծ ժապաւէնը շնորհեց անոր։ Փալէ-կ'ըսէ թէ Ն. Վեհափառութիւնը մարքիզութեան աստիճան ալ շնորհած է անոր։ Մամուլը կը հաստատէ սա զրոյցը թէ դեր ծովակալ Մորէն Արտաքին գործերու նախարար պիտի անուանուի, ծովակալ Պէթթրո ալ Ծովային նախարար։ — Չարին ի Մոսքուա այցելութիւնը մեծ խանդավառութեամբ ողջունեցաւ քաղաքին բնակիչներէն։ Ն. Վեհափառութիւնը երեքշաբթի բարեհաճեցաւ իր ներկայութեան ընդունիլ քաղաքին կողմէ պատգամաւորութիւն մը, որ Մոսքովեան նշանակալից սովորութեան մը համաձայն աղ ու հաց մատոյց։ — Ի Ֆրանսա Մէնի եւ Լուառի շրջանակին ընդհանուր խորհուրդը որոշում մը քուէարկեց ի նպաստ սա խնդրին թէ ընտանիքներու հայրեր ազատ ըլլալու են իրենք ընտրել իրենց տղայոց տրուելու դատարարակութիւնը։ Խորհուրդը բոլոր կարելին պիտի ընէ այս իրաւունքը պահպանելու եւ կրօնական այն միաբանութիւնները պաշտպանելու համար, որոնք ժողովրդին կրօնական կրթութեան համար աշխատած են։ Նմանօրինակ որոշում մը տուաւ նոյն ժամանակ Մորպիանի ընդհանուր խորհուրդը։ — Փարիզի մէջ եւ զիւղերն առ հասարակ օդն այնչափ ցրտած է որ որթատունկերը եւ պտղատու ծառերը սաստիկ լինաւորած են։ Վիէնայէ կը հաղորդուի թէ ուրբաթ եւ չաբաթ ձիւնած է։ Չիւնած է նաեւ Աւստրիոյ ինչ ինչ Նահանգներուն մէջ եւ ամբողջ Հունգարիոյ մէջ։ Շատ տեղ հեռագրական եւ հեռաձայնական հաղորդակցութիւնները խզուած են։ Երկրագործներու լինասը մեծ է եւ տեղ տեղ

բերքերն ամբողջովին փճացած են։ Կիրակի կատաղի փոթորիկ մը տեղի ունեցաւ ի Պերլին եւ մեծ աւեր գործեց քաղաքին ու շրջակայից մէջ։ Թուսիոյ եւ Շուէտի հետ հեռագրական հաղորդակցութիւնները խզուեցան։ — Հակասական լուրեր կու գան Սան Տոմինկոի կացութեան վրայ։ Փարիզէ հեռագրուեցաւ թէ խաղաղութիւնը վերահաստատուած է հոն օտար հիւպատոսներուն միջամտութեամբ։ Նիւ Եորքէ ալ կը հաղորդուի Սէյնթ Թոմըս կղզիէն առնուած սա զրոյցը. «Շուգենաւ մը որ ամսոյս 15ին մեկնեցաւ Սան Տոմինկոէ՝ լուր բերաւ թէ հոն անկարգութիւնները ամէն օր կը շարունակեն։ — Պերլինէ կը հեռագրուի թէ Պուէնոս Այրէսի եւ Պրազիլիոյ Գերմանները ձեռնարկած են ընկերակցութիւններ կազմել Գերմանական շահերը միաբանութեամբ պաշտպանելու համար, մանաւանդ Գերմանական դպրոցներ հիմնելու եւ պահպանելու համար։ — Փրիթորիայէ (Հարաւային Ափրիկէ) կը հեռագրուի թէ երեւելի 2) հոգիներ ժողով մը գումարած են ժողովրդային մեծ գումարում մը կազմակերպելու համար, որպէս զի Ասիացի գործաւորներ Թրանսվալ բերելու ձեռնարկին ընդդիմանան։ — Անցեալ ուրբաթ Սէյնթ Ճանի մէջ ի Պրուենսվիք երկու մեծ հրդեհ պատահեցաւ, մին առաւօտուն, մին երեկոյին։ Բանառախաղաղականի երկաթուղին ծայրերը շատ լինասունեցան։ Առաջին հրդեհը տասներկու ժամ տեւեց եւ լինասը 250,000 տոլար կը հաշուուի։ Երկրորդ հրդեհն ալ գրեթէ նոյնչափ լինաս տուաւ։ — Անցեալ ուրբաթ Սըր Թոմըս Լիփթընի արշաւանաւ, Շէֆրո Գ, ծանր արկած մը ունեցաւ։ Փորձարշաւի մը պահուն սաստիկ հովէն սկսաւ իր ուղղութիւնը փոխել, եւ ահա յանկարծ կայմը կոտրեցաւ եւ բոլոր առագաստները ջուրն ինկան։ Նաւուն սեղանապետը ծովէ ինչալով խեղդուեցաւ։ Նաւատէրն ինք, Սըր Թ. Լիփթըն, ամբարանոցն ինչալով մազպուր պրծաւ ստոյգ մահէ։ Նաւուն մարմինը չլինասուեցաւ, եւ յոյս կայ թէ նաւը պիտի կըրնայ նորոգուելով ժամանակին Նիւ Եորք հասնիլ եւ նաւարշաւին մասնակցիլ Օգոստոսի վերջերը։ Սըր Լիփթըն ցաւակցական հեռագիրներ ընդունեցաւ թէ՛ Անգլիական քաղաքներէ եւ թէ՛ Նիւ Եորքէ։ Էտուրքտ է իր ցաւակցութիւնն հեռագրեց ուղղակի Մալթայէ։ Շէֆրոի մետաղեայ պարանները անլինաս փնացին, բան մը՝ որ մասնաւոր ուրախութիւն կը պատճառէ Ամերիկացիներուն, քանզի Նիւ Ճըրզիի գործ են անոնք եւ ճիշտ կը նմանին Շէֆրոի մրցակից Ռիչլանդի ունեցածին։ — Նախագահ Լուպէ չորեքշաբթի Միլիանայէ եւ Պիտայէ Ալէք վերադարձաւ եւ մեծ ամբոխէ մը ողջունուեցաւ խանդավառութեամբ։ Նոյն օր Ժոն Սթրաժամանաւով մեկնեցաւ դէպ ի Ֆրանսա։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏԱՐԱՐԻ Ա. ՅԱՅՈՐ ՊՅՈՒՆՅԱՆ

Ֆինանսները Եօգուդու Ամերիկացի խաբ